

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**20.YÜZYIL SAVAŞLARININ SOSYAL YAŞANTIYA ve
KIYAFETLERE YANSIMALARI**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Ayşe Nur BAYGINER**

İSTANBUL, 2013

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**20.YÜZYIL SAVAŞLARININ SOSYAL YAŞANTIYA ve
KIYAFETLERE YANSIMALARI**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Ayşe Nur BAYGINER

Öğrenci No:

110783008

Danışman:

Yrd. Doç. Cafer ARSLAN

İstanbul, 2013

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum “20. Yüzyıl Savaşlarının Sosyal Yaşantıya ve Kıyafetlere Yansımaları” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 22/07/2013

Aday: Ayşe Nur BAYGINER

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

22.07.2013

Enstitümüz **Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat dalı** **Tekstil ve Moda Tasarımı Sanat dalı** yüksek lisans öğrencilerinden **110783008** numaralı **Ayşe Nur BAYGINER**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**20. Yüzyıl Savaşlarının Sosyal Yaşantıya Ve Kıyafetlere Yansımaları**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 16.07.2013 tarih ve 2013/21 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red~~ veya ~~Düzeltilme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. CAFER ARSLAN

ÜYE
PROF. DR. BETÜL ATLI

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. FATMA ENGİN ALPAT

TEŐEKKÖRLER

“20. Yüzyıl Savaşlarının, Sosyal Yaşantıya ve Kıyafetlere Yansımaları” isimli çalışmamın oluşturulmasında benden katkılarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Cafer Arslan’a, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde büyük emeği olan bölüm başkanımız Prof. Dr. Betül Atlı’ya, bu süreçte yanımda ve yardımcı olan bütün arkadaşlarıma, beni içten bir şekilde destekleyerek hiçbir zaman inançlarını kaybetmeyen, anlayışlarını ve yardımlarını esirgemeyen aileme yürekten teőekkür ediyorum.

Ayşe Nur Baygıner

20.YÜZYIL SAVAŞLARININ SOSYAL YAŞANTIYA

ve KIYAFETLERE YANSIMALARI

Tezi Hazırlayan: Ayşe Nur Baygıner

Özet

Bu çalışmada; 20. yüzyıl savaşlarıyla sınırlandırılan araştırma konusunda, savaşların insanların sosyal, sosyo-ekonomik yaşantıları ve kıyafet kültürlerine yansımalarına odaklanılmıştır. İlk bölümde, 20. yüzyıl savaşlarının başlamasından önce dünyada ki tarihsel gelişim hakkında bilgiler verilmiş, ikinci bölümde 1914'te başlayıp 1918'de biten Birinci Dünya Savaşının çıkış nedenleri, savaşın tarihsel süreci, insan yaşantısına etkileri ve kıyafetlere yansımalarına değinilmiştir. İnsanların savaşın etkisi ile askerlere, üniformalara ve hemşirelere duydukları ilgi ve kıyafetlerine yansımaları o döneme ait fotoğraflar ile belirtilmiştir. Üçüncü bölümde, İkinci Dünya Savaşından önce kıyafetlerdeki değişim, kısalan etek boyları, kaybolan göğüs vurgusu, kadın giyimlerinde erkeksi görünüşler ve insanların sosyal yaşantıları incelenmiştir. Savaşın çıkış nedenleri, sosyal yaşantı ve kıyafetlere yansımaları incelenerek savaş sürecinde yaşanan ekonomik daralmanın etkileri ile gıda ve kıyafetlerde başlatılan karne sistemleri hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Christian Dior öncülüğünde başlayan "New Look" akımının, kadınları özledikleri ince bellere, göğüsleri vurgulayan kadınsı görünümüne kavuşturması hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonraki bölümlerde sırasıyla; Soğuk Savaş sürecinde ki iki süper güç (ABD-SSCB) arasındaki demir perde, nükleer tehditler ve bütün ticari pazarlarda olduğu gibi tekstil pazarında oluşan kısıtlamalara değinilmiştir. Vietnam Savaşı'nda ortaya çıkan ve bir alt kültür olan hippie akımının kıyafet ve sosyal yaşamlarında ki aykırılıkları ve öncülükleri araştırılmış, son bölümde ise savaştan daha tehlikeli bir hal alan terör ve terörün

yarattığı travmalar ve insanların sosyal yaşantısında yarattığı olumsuz değişiklikler incelenmiştir.

20.yüzyıl dönemi kıyafet anlayışı ve sosyal yaşantı açısından toplumların tamamını ilgilendirdiğinden dolayı, erkek ve kadın kıyafetlerinin etkileşimleri ve farklılıkları bir arada incelenmiştir. Araştırmanın temelini savaşların yarattığı travmalar insanların sosyal yaşantılarının da yaptığı değişimler, modayı yok etmesi ya da savaşa tepki olarak yeni bir moda akımının başlatılması çalışmanın ana eksenini oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: 20. Yüzyıl, Savaş, Kıyafet, Moda Kültürü, Karne Sistemi, Terör

THE REFLECTIONS OF WARS IN THE 20TH CENTURY TO SOCIAL LIFE AND CLOTHES

Presented by: Ayşe Nur Baygıner

Abstract

In this research, it is observed how wars of 20th century affected people's life of social and socioeconomic and clothes type. In the first chapter information about historical development in the world before beginning of 20th century wars was given. In the second chapter starting reason, historic process, effect to person's life style and reflection to dress culture of First World War beginning 1914 was mentioned. With the effect of the war people's admirations to the soldiers and nurses uniforms had started to change people dressing attitudes. These changes are supported with the photographs which belong to these periods. In the other sections, before the Second World War the changes in the clothes, shortening skirts length, the unemphasised breasts, more masculine appearance and by giving informations about the people's social lives, reasons of the war and its reflection to the people dressing attitudes are observed. During the war time, with the effect of economic shrinking. After the Second World War under the pioneering of Christian Dior "New Look" trend had started. With this trend women had started to wear waist clothes and it brought more emphasis to the breasts. In the next chapters respectively during the Cold War, Iron Curtain issue between two super power (ABD and SSCB) nuclear threats and like the all industries, the restrictions on the textile industry were mentioned. Hippie movement has emerged as a sub-culture during the Vietnamese War. In this section, it is as contradictions and pioneering's on dressing and social life was searched. In last chapter terror becoming more dangerous than a war and traumas which terror caused and changes which terror made in person life were mentioned.

Because of the 20th centuries dressing perception and the social life are interested for all societies, interactions and deference between man and women clothings were searched together. The traumas that caused by the wars which are the basis of this research changed people social life.

Key Words: 20th Century, War, Dress, Fashion Culture, Ration System, Terror

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet	i
Abstract.....	iii
RESİMLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. I. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ.....	4
1.1. I. Dünya Savaşı'nın Çıkışını Hazırlayan Faktörler ve Savaş Süreci.....	4
1.2. Savaş Süreci Boyunca Sosyal Yaşantı ve Kıyafetler	5
1.2.1. Savaşın İnsan Yaşantısı Üzerindeki Travmaları	6
1.2.2. Savaş Döneminde Giyim Kuşam	13
1.2.3. Kadınların Savaştaki Roller ve Kadın Hareketleri.....	27
1.3. I. Dünya Savaşı Yıkımının İnsan Yaşantısına Etkileri	32
1.3.1. Savaş Sonrası Sivil Yaşam.....	32
1.3.2. İnsanların Sosyoekonomik Yapısı ve Karne Sistemi	35
1.3.3. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü ...	38
2. II. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ	42
2.1. II. Dünya Savaşı'nın Çıkışı ve Savaş Süreci.....	42
2.2. Savaş Sürecinde Sosyal Yaşantı ve Kıyafetler	44
2.2.1. Savaş Döneminde İnsanların Yaşamında Oluşan Travmalar ...	45
2.2.2. Savaş Döneminde Giyim Kuşam	46
2.2.3. Karne Sistemi ve Halka Yansımaları	60
2.3. II. Dünya Savaşı Yıkımının İnsan Yaşantısına Etkileri	64
2.3.1. Savaş Sonrası Sivil Yaşam.....	64
2.3.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sosyo-ekonomik Yaşam	68
2.3.3. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü ...	70
2.3.4. Savaş Tahribatının Fiziksel ve Psikolojik Açından Onarılması.	82

3. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ	85
3.1. Soğuk Savaş Dönemi ve Dünya.....	85
3.2. Soğuk Savaşın Kıyafetlere ve Sosyal Yaşantıya Yansımaları	86
4. VIETNAM SAVAŞI DÖNEMİ	94
4.1. Vietnam Savaşı'nın Çıkışı ve Savaş Süreci	94
4.2. Vietnam Savaşı'nın Sosyal Yaşantı ve Kıyafetlere Yansıması	96
4.2.1. Savaş Süresince Sivil Yaşam	97
4.2.2. İsyenlar ve Ayaklanmalar	98
4.2.3. Hippi Akımı ve Kıyafetler	103
4.3. Vietnam Savaşı Sonrasında Sivil Yaşam	113
4.4. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü	114
5.SAVAŞI YAŞAYAN KUŞAKLARIN GİYİM VE MODA KÜLTÜRÜNE ETKİSİ ve ANTI MODA	118
6.TERÖR	120
SONUÇ	122
KAYNAKÇA	125

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa no.
Şekil 1: Savaş Yıllarında bir hastane, 1916, Avrupa.....	7
Şekil 2: Greycoat hemşirelik okulu, Nisan 1914.....	8
Şekil 3: "Red Cross" Kızıl Haç hemşirelerinden, 1914-1918	9
Şekil 4: Kadın destek harekâtındaki çiftçiler, İngiltere 1916	10
Şekil 5: Askerlere gönderilmesi için kitap isteği belirtilen afiş, 1916.....	11
Şekil 6: Britanya Savaş Kitaplığındaki gönüllü işçiler, 24 Ağustos 1916.....	12
Şekil 7: Savaş öncesi döneme ait korseli bir gelinlik, 1900'lerin başı, Avrupa	14
Şekil 8: Paul Poiret'in doğu esintileri taşıyan tasarımları, 1911-1913.....	15
Şekil 9: “ Chemise Dress” , 1910'lar, Avrupa.....	16
Şekil 10: Kadın polislerin sivil kıyafetlerinde gözlemlenen üniforma etkisi, 1917.....	17
Şekil 11: Aynı kadın polisler üniformaları ile, 1917	17
Şekil 12: Savaş sırasında kullanım rahatlığı sağlayan işlevsel kıyafetler, 1914-1918	18
Şekil 13: Coco Chanel ve Lady Abdy dönemin moda kıyafetleri ile, 1929..	20
Şekil 14: Hobble Etek Tarzı-Paul Poiret, 1913	21
Şekil 15: Aile fotoğrafı genç kız (ortadaki) dönemin modası denizci yakası ile	22
Şekil 16: Savaş dönemi, kıyafetlerde üniforma etkisi	23
Şekil 17: 1910'larda kuaför salonu	25
Şekil 18: "On With Dance"ın oyuncularını kısa saçları ile 1921	25
Şekil 19: "The Castles" dans grubu, 1917	26

Şekil 20: Vickers'de cephane işinde çalışan bir kadın, 1915.....	27
Şekil 21: Üstü açık bir otobüste kondüktör, 1916, Londra.....	28
Şekil 22: Ordu kadın destek teşkilatı afişi.....	29
Şekil 23: Bayanlara savaş sırasında yardım etmeleri konusunda hazırlanmış bir afiş, Londra.....	30
Şekil 24: Oy haklarını savunan kadın, 1905, ABD	31
Şekil 25: İlk oy kullanan kadın, İngiltere 14 Aralık 1918	31
Şekil 26: Savaş sonrası Berlin	33
Şekil 27: Leydi Diana Manners hemşire üniforması içinde "Bizim Günümüz" için para topluyor, 1916	33
Şekil 28: Londra'da hava saldırısı için hazırlanmış sığınak, 1917.....	34
Şekil 29: II. Dünya Savaşı sırasında ise benzer sığınaklar ev içinde düzenlenecektir, 1941	35
Şekil 30: Karne defteri 1918.....	36
Şekil 31: Savaş sonrası dönem kıyafetlerine halktan örnek, 1919	38
Şekil 32: Kadınlarda Flapper giyim tarzı, 1920'ler	39
Şekil 33: Savaş sonrası değişen kıyafetler- 1924	40
Şekil 34: Jazz Çağı kıyafetleri 1920'lerin sonu, Avrupa.....	41
Şekil 35: Gaz maskeleri ile kadınlar -1942, Avrupa	45
Şekil 36: Genç bir İngiliz anne bebekler için özel yapılmış gaz maskesi ve bebeği ile birlikte, Kasım- 1940, Londra	46
Şekil 37: Kıyafetlerde üniforma etkisi, İngiltere-1942.....	47
Şekil 38: Cephedeki askerler için hazırlanan kıyafetler, 1940'lar, Avrupa... ..	48
Şekil 39: Üniformaları ile kadın askerler, 1914-1918, Avrupa	49
Şekil 40: Savaş döneminde kıyafetlerde üniforma etkisi, Avrupa	50
Şekil 41: Sırt dekoltesi ile hazırlanmış gece kıyafeti, Savaş sonrası dönem .	51

Şekil 42: Savaş süreci ve sonrası dönemde film yıldızlarının kıyafetlere olan etkisi	52
Şekil 43: Aksesuar olarak kürk.....	53
Şekil 44: Kürk yakalı palto, 1930-1939.....	54
Şekil 45: Erkek takımlarında çizgi modası.....	55
Şekil 46: Bacaklara çorap görüntüsü verebilme çabaları, Temmuz 1941, Croydon.....	57
Şekil 47: 1920ler de moda olan ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yasaklanan ipek çoraplar.....	57
Şekil 48: Chanel'in tasarladığı savaş dönemi ve sonrasında popüler olan tayyörler, Fransa.....	58
Şekil 49: Chanel kendi hazırladığı takımı ile, İkinci Dünya Savaşı sonrası..	59
Şekil 50: Karne ile kömür alan bir aile, Londra 1946-1947 kışı	60
Şekil 51: Kıyafetleri düzenleme ipuçları	61
Şekil 52: Kıyafetler için karne defteri ve kuponları	62
Şekil 53: Kupon ile naylon çorap alan bir kadın, 1940'lar.....	63
Şekil 54: Evinin önündeki güllelere aldırış etmeden oyun oynayan küçük kız, Münih, 1943	65
Şekil 55: Savaş sonrası yeniden yapılanma süreci, Londra.....	67
Şekil 56: Dior'un "New Look" akımına ait bir afiş	71
Şekil 57: Savaş dönemi ve moda çekimleri, Vogue, Kasım 1941	72
Şekil 58: Dior'un nefes kesen "Corolle" temalı defilesinden bir sahne, Ocak 1947.....	73
Şekil 59: Dior'un atölyesinden bir kare, Ekim 1947.....	74
Şekil 60: Balenciaga ve kıyafetlerindeki İspanyol etkisi, Avrupa, Savaş sonrası dönem	75
Şekil 61: Defile sonrası Dior ve mankenleri, 1950, Paris	76

Şekil 62: Dönemin modası çok kumaş kullanımı gerektiren etekler ve kıyafetleri ile genç kadınlar, Avrupa.....	77
Şekil 63: Jean pantolonları ile işçi kadınlar; ABD	78
Şekil 64: Elvis Havai gömleği ile albüm kapağında, 1961.....	79
Şekil 65: Anni Albers'in 1926 yılında yaptığı ipek dokuma deseni 189.9cm x 122cm ebatlarında	80
Şekil 66: Slit Tapestry Red-Green (Duvar halısı çalışması) 26.9cm x 20.3cm ebatlarında, Gunta Stölzl, 1927, Bauhaus arşivi - Berlin.....	81
Şekil 67: Atom bombalarının etkisinden korunmaya çalışan Japon halkı, Hiroşima.....	83
Şekil 68: Soğuk Savaş dönemi ajanların kıyafetlere etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012 ,Estonya	87
Şekil 69: Gençlerin idolü James Dean.....	88
Şekil 70: Elvis Presley, 1956 (Bond, 1992, s. 149).....	89
Şekil 71: Jackie Kennedy, 1962 (Bond, 1992, s. 165).....	90
Şekil 72: Soğuk Savaş dönemi Jackie Kennedy'nin kıyafetlere etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012, Estonya.....	90
Şekil 73: Doğu Bloğunda Batı modasının etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012, Estonya.....	91
Şekil 74: Uzay Çağının kıyafetlere yansıması Eylül 1969	92
Şekil 75: Rus model Galina Milovskaya arkasında Vostok uzay roketi eşliğinde tasarımlara yansıyan uzay çağını metal görünümlü takımı ve kırmızı tilki kürk ceketi ile sergiliyor, 1970'ler (Yapp, 1970'lar, 2005, s. 246).....	93
Şekil 76: Vietnamlı mülteciler Huong Nehrini geçerken, Şubat 1968	95
Şekil 77: İngiltere'de savaş protestoları 10 Mayıs 1970, Londra.....	96
Şekil 78: Woodstock Pop festivaline giden yollar ve Hippiler, Ağustos 1969	98

Şekil 79: Silaha karşı çiçek, 1969.....	102
Şekil 80: Etnik desenlerin kıyafetlere yansması.....	104
Şekil 81: Fötr şapka, Jean ve çiçekli ceket ile genç bir kadın Bardney Pop Festivali Lincolnshire, Haziran 1972	105
Şekil 82: The Beatles, 1963	106
Şekil 83: Hippi gençler Hyde Park, 20 Eylül 1969	107
Şekil 84: Makyajı, saçları ve fötr şapkası ile hippie kız.....	108
Şekil 85: Sentetik çiçeklerden yapılmış taç yaprakları, dönemin tipik tarzını yansıtan bir stil	109
Şekil 86: Hipster pantolonları ile genç kızlar	110
Şekil 87: Pop festivalindeki Hippi gençler (Bond, 1992, s. 181)	111
Şekil 88: Hippi genç ve Londra polis memuru (Bond, 1992, s. 181).....	112
Şekil 89: Hippilerin esinlendiği Hint desenine bir örnek	115
Şekil 90: Hippi kıyafetleri ve desenleri	116
Şekil 91: Mini etek modası.....	117
Şekil 92: Mini etekler ve canlı renkler	117
Şekil 93: Savaş sonrası kuşağın kıyafetlerde devam ettirdikleri dışavurumcu etki.....	119
Şekil 94: Protest Punk gençleri.....	119
Şekil 95: 11 Eylül saldırısı sonrası	121

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

DORA: Defence of Realm Act - Alan Savunması Hareketleri

WAAC: Women's Army Auxiliary Corps - Ordu Kadın Destek Teşkilatı

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

GİRİŞ

Dünya 19. Yüzyılı geride bırakıp yeni bir döneme doğru giderken, geride bıraktığı çağın yeniliklerini, kaosunu, heyecanlarını ve buluşlarını da beraberinde götürüyordu. Endüstri devrimi yüzyılın en ses getiren hareketiydi. Telefon, telgraf, otomobil, sinema, radyoaktivite, röntgen ışınları, tekstildeki el yapımı makinelerin sanayileşme de kullanılması, buharlı türbin hepsi bu dönemin tarihin sayfalarına yazılmasını sağlayan mihenk taşları olmuştur.

Dönem rekabet dönemi idi. Bütün ülkeler hemen hemen her alanda birbirlerini rakip görerek, farklılıkları ortaya çıkarıyor ve rekabetlerinde biri diğerine yetişmeye, hatta geçmeye çalışıyordu.

Endüstri devriminin, İngiltere’de çıkması ülkeler arasında ki ticari, askeri, teknik ve bilimsel açıdan oluşan rekabetin içinde uzun bir süre liderlik koltuğunda oturmasını sağlamış, daha sonraki yıllarda ise durum farklılaşmaya başlamıştır. Almanya ve Fransa bu rekabetin içindeki en büyük paya sahip ülkelerdi. Emperyalist Rusya bu rekabeti endişeyle izlerken, sanayileşme sürecinde iç ve dış göçü hareketlenen Amerika ise kendisinden uzak durulmasını istiyordu.

Ülkeler arasında bu gelişmeler devam ederken halk açısından da büyük değişikliklerin yaşandığı bir dönemdi. Varlıklılar operaya gidip, balolarda eğlenirken bir taraftan da otomobil ve yelkenli yarışlarında boy gösteriyorlardı. Yıkık evlerinden işlerine giden rutin hayatın içinde yaşayan yoksullar ise daha iyi ücretle, daha az çalışma saatleri ve daha çok iş güvenliği olan işlere ihtiyaç duyuyorlardı. Oy kullanma hakkı isteyen kadınlar 19.yüzyılda başarıya giden yollarından geri adım atmamaları 20. yüzyılda da seslerini duyurmayı başardılar.

Abartılı eğlence anlayışının hakim olduğu 20. yüzyılın başlarında insanlar müzikhollerde, kabarelerde, dans pistlerinde, film salonlarında vakit geçiriyorlardı. Kadınlar araba kullanmayı öğreniyorlar, spor yapıyorlardı. Çocukların eğitimlerinde yeni düzenlemelere ihtiyaç vardı. Güzel dönem, I. Dünya Savaşı ve arkasından gelen 20. yüzyıla damgasını vuran savaşlar ile halkın yaşantısında köklü değişimlerin başlamasında etkili olmuştur. İnsanların kitleler halinde savaştığı, devletlerin güçlerini son damlasına kadar kullanacak olduğu bu savaşlar, insanlık tarihi açısından kötü günlere davetiye çıkartmıştır. Evlerinden uzaklaşmak zorunda kalan insanlar başta psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açıdan zor günler geçirmişler, kıyafet anlayışı ve sosyal yaşantıları da büyük bir değişimin içerisine girmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda başlayan eğlence anlayışı kıyafetlerdeki özgürleşme hareketlerinin de temelini oluşturmuştur. Üniformaların da etkisi ile korselerden kurtulan kadınlar bedenlerini daha özgür hissetmişler ve bu kıyafetler cephedeki erkeklerin yerine çalıştıkları işlerinde daha aktif ve rahat bir şekilde çalışma olanağı sağlamıştır.

Büyük Savaş'ın etkileri bitmeden arkasından gelen İkinci Dünya Savaşı'ı bir kere daha insanların sosyal yaşantılarını kısıtlamış, gıda ve kıyafetlerde başlatılan karne sistemi ile insanlara eşitlik getirilmesi amaçlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın en büyük travması ise Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları ve onların bıraktığı etkilerdir. Savaş'ın ardından gelen "New Look" Akımı ise kuşkusuz kıyafetlerde kadınlar için savaştan kaçışın simgesidir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gelen Soğuk Savaş ise iki süper Güç olan Amerika ve Sovyet Rusya'yı bilim, ekonomi, ticari ve nükleer tehditler ile defalarca karşı karşıya getirmiştir. Vietnam Savaşı'ı ise Amerika'nın küçük bir ülkede nasıl hüsrana uğradığının göstergesidir. Savaş döneminde kendi halkı içinde büyüyen tepkileri ile çiçek çocukların kıyafetleri ve yaşam tarzları tarihte yerini almıştır.

Dünya, yüzyılın sonlarına kadar savaşlar ile uğraşırken yeni bir sorun ile karşı karşıyaydı. Terör. 11 Eylül 2001’de Amerika’da Dünya Ticaret merkezine yapılan saldırılar ile başta Amerikan ekonomisi olmak üzere Dünya ekonomisi sarsılmış ve tüketim pazarları ciddi zararlar görmüştür. İnsanlar olası bir terör kaygısı ile evlerinde daha çok vakit geçirmeye başlamışlardır. Terör olayları sadece Amerika ile sınırlı kalmamıştır. Dünyanın her yerinde patlayan bombalar, silahlar, kan ve gözyaşı insanların hem sosyal hem de sosyoekonomik yapılarını derinden etkilemiştir.

1. I. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ

20. yüzyılın sıkıntılı dönemleri, I. Dünya Savaşı ile başlamış ve bu savaş topyekûn savaş anlamında dünya tarihinde dönüm noktası olmuştur. Sanayi devriminin gelişmesi ile nüfusun tarımsal faaliyetlerden sanayiye yönlendirilmesi, demiryollarının gelişimi ile sevkiyatın hızlanması, orduların ve toplu savaşların temelini oluşturmuştur.

1.1. I. Dünya Savaşı'nın Çıkışını Hazırlayan Faktörler ve Savaş Süreci

Yıllarca süren devrim savaşları ve gelişmekte olan sanayi süreci sosyal, ekonomik ve politik açıdan yeni gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Ulusal devletlerin, hammadde kaynakları ve yeni pazar arayışları, savaşın kaynağını oluşturan temel etken olmuştur. Avrupa'daki dengeler, Almanya ve İtalya'nın siyasi düşünceleri ve Balkan uluslarının bağımsızlık hareketleri ile köklü bir şekilde değişmiştir. "Birinci Dünya Savaşı büyük devletler arasındaki bir dizi krizin yarattığı ortamda meydana gelmiştir. Esas neden bunların egemenlik alanlarını genişletme çabalarıdır. Almanya 1875 ile 1914 yılları arasında milli gelirini üç katına çıkartmış ve dünya sanayi üretiminin yaklaşık altıda birine sahip olmuştur. Dünya ticaretindeki payı bunun biraz altındaydı ama buna karşı sömürgelerdeki payı adeta yok denecek kadar azdı. Bu nedenle aktif bir dış politika ile etki alanlarını genişletmeye çalışıyor ve bunu yaparken İngiltere, Fransa ve Rusya ile sık sık karşı karşıya geliyordu." (Akad, 2011, s.55)

Çok kısa sürede hassas bir organizasyonla milyonlarca askerini cephelere gönderen devletler taraflarını belirlemiştir. "Geriye dönüşü olmayan bir yola girilmişti. Almanya, Üçlü İttifak gereği Avusturya'nın, Fransa'da İkili Anlaşma gereği Rusya'nın yardımına koştu. İtalya ise, Üçlü İttifak'ın diğer üyesi olarak üzerine düşeni yapmadı ve savaş başladıktan bir süre sonra taraf değiştirecekti ki, aynı şeyi İkinci Dünya Savaşı'nda da yaptıktan sonra İtalya için savaşı asla girdiği tarafta bitirmeyen ülke denilmeye başlandı." (Akad, 2011, s.60)

Protestoların, saldırganlığın, endişenin ve acının bir arada yaşandığı yıllarda, her yerde savaş bildirileri, savaş ile ilgili haberler dolaşıyordu. Savaşlar, devrimler, silahlı ayaklanmalar, cesur kıta Avrupa'yı yorgun düşürdü. Artık liderlerin düğmeye basması ile dev mekanizmaların harekete geçişi engellenemezdi. Savaşın başlaması en çokta bu mekanizmalardan haberdar olmayan halkın yaşantısına yansıtacaktı. Savaş kendi halkını bile düşünmeyi bir kenara bırakan liderler açısından muhteşem bir oyundu, teknolojinin gelişmesi ile oynanacak yeni oyuncakları vardı. Büyük silahlar, zeplinler, uçaklar, savaş gemileri ve bu oyuncakların kullanılacağı birçok yeni alan oluştu. "Savaş alanlarında büyük ordular karşı karşıya gelecek, ancak hiçbirisi nihai zaferi getirecek hücumu yapamayacak, herkes siperlere girecek, kürekler tüfekler kadar vazgeçilmez bir araç olacaktı. Sonucu ise tarafların ekonomik gücü ve açlık belirleyecekti." (Akad,2011, s.64.)

1.2. Savaş Süreci Boyunca Sosyal Yaşantı ve Kıyafetler

Savaş bütün yıkıcılığı ile insanların yaşamlarında ilk defa bu derece kendisini hissettirmiştir. İnsanlar daha önce sadece tarih kitaplarında okudukları savaşın bu sefer tam da merkezindeydiler. Gündelik hayatlarından farklı bir şekilde yaşamak durumunda bırakılan insanlar, evlerinden uzakta, aç, ölüm korkusu ile burun buruna yarınlarının ne olacağını kestiremeden hayatta kalmak zorundalardı. Birçoğu topraklarından göç ettirilmiş ve yeni bir düzene alışmaya çalışıyordu. Yaşam standartları lüksten çok uzakta; insanların gıda, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını derinden sarsmıştır.

1.2.1. Savaşın İnsan Yaşantısı Üzerindeki Travmaları

Birinci Dünya Savaşı insanlar için hayatlarının her alanında büyük bir yıkımın başlangıcı olmuştur. Savaşın beraberinde getirdiği çatışmalar, ölümler ve travmalar Avrupa kıtasının iyimser ruh halini yok ederek, yerini kin, nefret ve ırkçılık gibi kötü duygulara bırakmıştır.

Savaş sinyalleri askere çağrı posterleri ile verildi ve kısa bir süre içerisinde Avrupa'nın her yerinden yaklaşık 17 milyon erkek savaşa katıldı. Sanayi devrimi ile başlayan ve gün geçtikçe gelişen teknolojinin bir kâbusa dönüşebileceği bu savaş ile ortaya çıkmıştır. Savaş ile birlikte endüstri devriminin gelişimi insanlar açısından ilk defa ürkütücü bir hal almaya başladı. Teknolojik yeni askeri silahlar, tanklar, zeplinler, denizaltılar ve savaşın sonlarına doğru kullanılan gaz bombaları olumsuz etkisi ile ya kısa bir süre içerisinde milyonlarca insanın ölümüne ya da ciddi bir şekilde kalıcı psikolojik ve fizyolojik travmalar yaşamalarına sebep olmuştur.

Birçok asker yakınında patlayan bombalar, arkadaşlarının yanı başlarında duran cesetleri ile yaşadıkları “Gülle Şoku”¹ ile akıl hastanelerine yatırıldı. Şokun etkisini azaltmak için askerlere savaş ortamından uzaklaştırıcı etkinlikler ile tedavi yöntemleri uygulanmasına rağmen birçoğu bu travmayı atlatabilmeden hastanede kalmaya devam etti.(Şekil 1) Tedaviden olumlu sonuç alınan askerler ise tekrar cepheye gönderilmiştir. Duygularını kaybeden askerler yaşanan acıların etkisinden sıyrılarak vatanperverliğin gerektirdikleri ve ailelerine kavuşmalarının hayalleri ile kendi hayatta kalma mücadelelerini vermek zorundaydılar.

¹ Gülle Şoku, I. Dünya Savaşı sırasında savaşın yarattığı travmanın askerlerin üzerindeki etkisini ve onların tepkisini anlatmak için kullanılan bir terimdir.

Şekil 1:Savaş Yıllarında bir hastane, 1916, Avrupa

(<http://www.guardian.co.uk/books/2012/nov/09/daughters-of-mars-thomas-keneally-review>) (27.03.2013)

Hem cephedeki askerlerin hem de cephe gerisindeki ailelerin yaşadığı korkular, yaşama sevinçlerinin, umutlarının ve heyecanlarının önünde karanlık bir duvar oluşturmuştur. Hemşireler hiç olmadığı kadar kahramandı ve insanların üzerinde oluşturdukları olumlu, ılımlı ve güler yüzlü tavırları biraz olsun yaraların hem fiziksel hem de ruhsal açıdan onarılmasında büyük rol oynuyorlardı. İnsanlar hemşirelere duydukları güven ile kendilerini onların ellerine teslim etmekte şüphe duymamışlardır.

Hemşirelere olan ilginin sadece davranışlarından değil, kıyafetlerinden de kaynaklandığı kesindi. Onlara hayran gözlerle bakan kadınlar, hemşire kıyafetleri dikmeye başlamışlar kısa zamanda onları taklit etmişlerdir. (Şekil 3) Hemşirelik okulları açılmış ve yeni hemşire adaylarına verilen fiziksel, kültürel, tarihi ve tıp eğitimleri ile geleceğe hazırlık yapılmıştır. (Şekil 2) Nitelikli bir şekilde yetiştirilen hemşireler, savaş sırasında sadece cephede değil sivil hayatta da hem kadınlara hem de çocuklara destek olmuşlardır.

Şekil 2:Greycoat hemşirelik okulu, Nisan 1914

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 257)

Şekil 3: "Red Cross" Kızıl Haç hemşirelerinden, 1914-1918

(Ewing, 1987, s. 97)

Çocuklar savaşın biteceği ve babalarının eve döneceği hayalini kurarken, kadınlar acı bir gerçek olan eşlerinin ölüm haberini alacakları ürkütücü telgrafların kapılarında belirmesi korkusuyla yaşıyorlar, insanlar hava saldırılarından kaçmak ve korunmak için yapılan sığınaklara sığınıyorlardı. Özgürlüklerinin kısıtlandığı hayatın içerisinde kendilerine huzurlu bir ortam yaratmak isteyen insanlar, evlerinde piyano başında, müzik eşliğinde savaş ortamından biraz olsun uzaklaşmaya çalışıyorlardı. Parklarda, deniz kenarlarında hava almaya çıkan insanlar her an oluşabilecek bir saldırı korkusuna rağmen hayatlarına devam etmeliydiler.

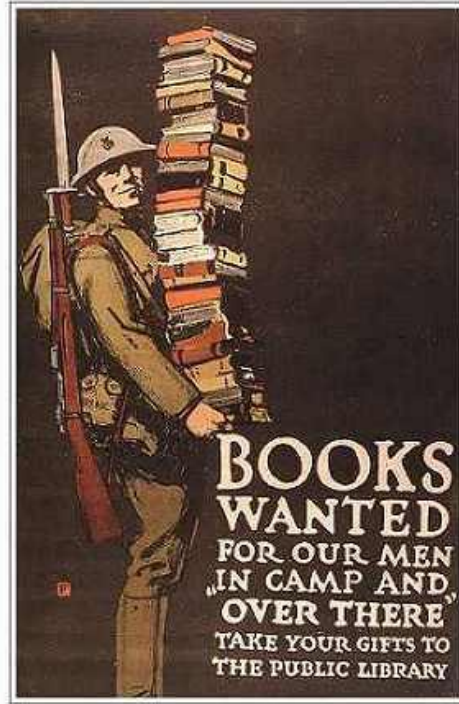
Savaşı görmemezlikten gelmeye çalışan halk, eğlenmek için ortamlar ve fırsatlar oluşturmak için çaba sarf ederek savaş öncesi aktiviteleri devam ettirmek istiyorlardı ve bunu en çokta izne gelen askerler için yapmak zorundaydılar. *“Gündelik hayatın” devam ettiği görüntüsünün sürdürülmesi için mücadele ediliyordu. Pek çok insan tiyatroları, dans salonlarını ve resim galerilerini açık tutmayı görevleri olarak görüyordu; şık restoranlarda dans edilip, akşam yemeğe çıkılmıyordu. Cepheden izinli gelen erkekler başka türlü nasıl iyi zaman geçirecek ve uğruna savaştıkları şeyleri nasıl hatırlayacaklardı? (Yapp, 2005, s. 98) Eğlence anlayışı bir taraftan tiyatro, resim galerileri, dans salonlarında devam ederken diğer taraftan da evlerde topluca düzenlenen organizasyonlarla, şarkılar söyleyerek insanlar savaşın yıkıcı ortamından uzaklaştırılmaya çalışılıyordu.*

Şekil 4: Kadın destek harekâtındaki çiftçiler, İngiltere 1916

<http://www.iwmprints.org.uk/image/743880/nicholls-horace-three-members-of-the-womens-land-army-employed-on-an-english-farm-during-the-first-world-war>
(25.06.2013)

Ancak şartlar giderek zorlaşmış, mevcut gıdaların hem cephelere hem de sivil hayattaki insanlara paylaşılması ve gıda miktarının azalması, giderek artan açlık sıkıntısı, insanların vücutlarının günlük ihtiyacı olan kaloriden fazlasıyla düşük almalarını sağlamıştır. Savaş sonlarına doğru Berlin’de satışa sunulacak süt, peynir hatta et ürünleri kalmamıştır. Kasaplar et ürünleri için kargaları, sincapları, ağaçkakanları, manavlar patates yerine ananasları, marketler ise kuru gıdaları satışa sunarak alternatif üretmeye çalışıyorlardı. Parklar, kişisel alanlar, golf ve kriket sahaları sebze bahçelerine dönüştürülerek üretimin verimli hale getirilmesi sağlanıyordu. Destek Harekâtında görevli olan kadınlar çiftçi olarak çalışmış hem cephe de hem de cephe gerisinde gıda ihtiyacının karşılanmasında büyük yarar sağlamışlardır. (Şekil 4) Cephedeki askerler için hırkalar, kazaklar, çoraplar örülüyor, kıyafetler dikiliyordu. Gönüllü işçiler, kitap okumanın askerlerin cephedeki can sıkıcı durumlarla baş etmelerine faydalı olacağını düşünerek, onlara gönderilmek üzere kitap kolileri hazırlıyorlardı. (Şekil 5-6)

Şekil 5: Askerlere gönderilmesi için kitap isteği belirtilen afiş, 1916

<http://www.war-stories.com/war-posters-wwi-1.asp> (13.05.2013)

Şekil 6:Britanya Savaş Kitaplığındaki gönüllü işçiler, 24 Ağustos 1916

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 110)

Savaş, dokunduğu her yere kolay kolay düzeltilemeyecek travmalar bırakıyordu. Evlerini kaybeden hatta evlerinden çok uzak yerlere göç etmek zorunda kalan insanlar kendilerine yeni yaşam alanları kurmaya çalışıyorlardı. Zenginler halkın içerisinde savaştan en az etkilenen kesimdi. Gıda ihtiyaçlarını karaborsa yolu ile maddi güçlerini kullanarak karşılıyorlar, fakirler ise sadece hükümetten gelecek bir yardım için çaresizce beklemek zorundaydılar. Savaş en çokta çocukların dünyalarını etkilemekteydi. Savaştan önce kendi küçük dünyalarında oyunlar oynayan çocuklar, enkazın içinde kendilerine ait güzel bir dünya kurmaya çalışıyorlardı. Savaşı daha önce sadece okullarında, tarih kitaplarında ve dedelerinin kahramanlık öykülerinde tanıyan çocuklar, acımasızca gerçeklerle yüz yüze getirildi, birçoğu evlerinden hatta ailelerinden bile uzaklaştırılarak başka şehirlere gönderilmek durumunda bırakıldı.

Göç demek yeni bir hayata, yeni bir düzene, yeni bir yaşama alışmaya çalışmak demektir. Savaştan kaçan aileler yanlarına eşyalarını bile almadan çocukları ile sığınacak güvenli bir yer arıyorlardı. Alışmak zorunda olacakları yeni düzenin içerisinde yaşayacakları kaoslara düşünmeden patlayan bombalardan ve açlıktan kaçarak bir hayat kurmak istemişlerdir. Göçlerin birçoğu Avrupa içerisinde yaşanırken, büyük bir çoğunluğu ise okyanusu geçmeyi başararak Amerika'ya ulaşan ailelerden oluşmuştur. Ancak göç ettikleri ülkeler, yeni bir sorun olan barınma ve işsizlik sorunu ile onları karşılamıştır.

1.2.2. Savaş Döneminde Giyim Kuşam

Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde kıyafetlerde başlayan değişiklikler, savaşın yaşam şartlarını olumsuz etkilemesi ile hızlanmıştır. 20. Yüzyılın ilk yıllarında bile etkisini gösteren korse ve ağır kumaşlar zamanın şartları gereği demode olmuştur. (Şekil 7) 1900'lü yıllarda ortaya çıkan moda kavramına; Paul Poiret, tasarladığı elbiseler ile terzilik ve stil açısından yeni bir anlam kazandırmıştır. Doğunun oryantalist esintilerini elbiselerine yansıtan Poiret, göğüslerin yumuşaklığını açığa vurmuş, kemerleri bedenine daha üst tarafına taşımıştır. Gece elbiseleri Poiret'in özgür kadınına ortaya koyuyordu. Günlük yaşamın gerekliliklerinden doğan daha sade ve pratik giyim temellerini, Paul Poiret korse kullanımını gerektirmeyen stili ile oluşturmuş ve kadınların vücutlarını özgürleştirerek onlara daha rahat hareket imkânı sunan kıyafetler tasarlamıştır. Poiret'in öncülüğü ile başlayan bu yeni stil gün geçtikçe gelişmekteydi.

Şekil 7: Savaş öncesi döneme ait korseli bir gelinlik, 1900'lerin başı, Avrupa
(Bond, 1992, s. 14)

Şekil 8: Paul Poiret'in doğu esintileri taşıyan tasarımları, 1911-1913
(Laver, 1996, s. 227)

Poiret'in tasarımlarını takip eden genç nesil, enerjik görünmekte kararlıydı ve bundan dolayı hem tarzlarında hem de kıyafetlerinde kendilerini şık göstermenin arayışı içerisine girdiler. Olgun kadınlar ise kendi sivil yaşantılarına hitap eden yüksek boyunlu, çizgili, düz elbiselerden ve geniş süslü şapkalardan, yeni ve onları daha genç gösteren yüksek belli, korsesiz, derin V yakalı stillere geçiş yapmaya başlamışlardı. Dönemin tıp profesörleri, bir kürsü kurarak düşük yakalı bu elbiselerin soğuk algınlığı, boğaz ağrıları ve bronşiyal rahatsızlıklara davetiye çıkartacağı konusunda halkı ciddi bir şekilde uyarıyordu. Onların kurmuş olduğu bu kürsüden duyurulan kınamalar, dönemin Papa'sının dikkatini çekerek bu elbiselerin mevcut kıyafet anlayışı için yetersiz olduğu düşüncesi ile ilgili itirazlarını belirtmesini sağlamıştır. Bütün bunlara rağmen çoğu kadın onların uyarılarını dikkate almayarak daha cürekâr olmayı tercih etmişlerdir.

Şekil 9: “ Chemise Dress” , 1910’lar, Avrupa

(Bond, 1992, s. 44)

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla, savaş alanlarındaki üniformalılar ve özgürlükçü kadınların dışında insanların modaaya direkt etkisi olmamıştır. Bir önceki dönem modasında etkili olan stiller, yerini daha kolay giyilebilir daha az kumaş gerektiren, hareket kolaylığı sağlayan ve bunların doğal sonucu olan modern çizgiye sahip kıyafetlere bırakmıştır. Dönemin en popüler parçası “Chemise Dress”² yüksek belli, göğüs vurgusunu ortadan kaldırarak göğüsleri yumuşatan büzgülü elbiselerdi. (Şekil 9)

² Chemise Dress: Türkçe de sözlük karşılığı iç gömlek yada kombinezon olarak yer almaktadır.

Şekil 10: Kadın polislerin sivil kıyafetlerinde gözlemlenen üniforma etkisi, 1917

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 306)

Şekil 11: Aynı kadın polisler üniformaları ile, 1917

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 307)

Şekil 12: Savaş sırasında kullanım rahatlığı sağlayan işlevsel kıyafetler, 1914-1918

(Laver, 1996, s. 229)

Kıyafetler için çok fazla zaman ve para harcanmasının vatanseverliğe aykırı olduğu ve gazetelerde her geçen gün artan ölü sayısının yayınlandığı bir toplumda, moda ile ilgili küstahça ve uygunsuz olduğu düşünülmüştür. Savaş sırasında moda ile ilgili tutumlara ve yaşam şartlarındaki olumsuzluklara rağmen modadaki değişimler devam etmiş ve birçok yeni tasarımcı bu dönemde isimlerini duyurmaya başlamışlardır.

Chanel için belki de savaş zamanının cesur tasarımcısı demek yanlış olmaz. Savaş öncesi dönemde Chanel, bir tasarımcı olarak bilinmemesine rağmen Fransız sosyal çevrelerinde kişisel giyim tarzı ile çok kısa süre içerisinde fark edilmişti. 1913 yılında Chanel terzilik diplomasını aldıktan sonra Fransız aristokrasininin tatil merkezi olan ‘Deauville’de ilk Chanel butiğini açmış, ‘Belle Epogue’³ döneminin yaşandığı moda dünyasına tepki olarak kadınların sosyal hayat içinde yer almalarında rahatlık sağlayacak kostümler tasarlayarak ‘Radikal Devrim’ yaratmıştır. Kat kat etekleri abartılı süslü kostümleri reddeden Chanel, önceleri, yerlere kadar uzanan etek boylarını kısaltmış dar, ayak bileğinde biten uzun düz etekler ve sade ceketler ile yarattığı yeni stili, tercih ettiği şifon, muslin, tül, ipek, saten kumaşlar moda dünyasında hakim olan pastel, mavi, nil yeşili, beyaz, krem, siyah ve gece mavisi renkleriyle kadınlara rahatlık getirmeyi amaçlamıştır. (Dereboyu, 2008, s. 44)

Poiret gibi korsesiz, kolay giyilebilir kıyafetlerin daha iyi olduğunu ifade eden Chanel, egzotik ve doğu etkilerini seven Poiret’in tersine bilinçli bir şekilde tasarlanmış, az gösterişli kıyafetlerin de şık olabileceğini kadınlara göstermiştir. Savaş döneminde butiğini kapatmayan tasarımcı, gönüllülere hemşire kıyafetleri dikmiştir.

³ Güzel Dönem diye adlandırılan, şıklığın, kadın zarafetinin ön plana çıkartıldığı, bolluğun, huzurun ve savaşıtlığın olduğu süreçtir.

Şekil 13: Coco Chanel ve Lady Abdy dönemin moda kıyafetleri ile, 1929

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/c/coco-chanel> (12.05.2013)

Tasarımlarında ki sadeliği hemşire kıyafetlerine de yansıtmıştır. Eteğin ön planda olduğu elbiseler, özel dikim takımlar, bluzlar, zamanın pratik stillerinin temelini oluşturmuştur. Jarseyi tasarımlarında sık sık kullanan tasarımcı, bu kumaşı hemşire kıyafetlerinde de kullanmıştır. Kıyafetlerini küçük aksesuarlar, broşlar ya da incilerle süsleyen, kadınların vazgeçilmezi şapkaları da yapmaya devam eden Chanel, kadın modasında savaş dönemi çizgisini belirlemiştir diyebiliriz.

Ceketler eskisi kadar vücut biçimini belli etmezken, dar etekler vücutları sarıyordu. Kadınların daha rahat yürüyebilmeleri ve hareket edebilmeleri için bu dar eteklere yırtmaçlar ve pililer yapılıyordu. Bu yırtmaçlar yanlardan ya da önden düğmelerle kapatılabiliyordu ve genelde en alttaki düğme açık bırakılıyordu. Eteklerin boyları bir taraftan kısılırken diğer taraftan da “Hobble Etek” (alt kısmı dar etek) denilen yeni bir stil, kadınların beğenisini toplamaya başladı. Kalçaların etrafında üst kısımdan dökümlü bir şekilde kat kat bacaklara doğru daralan bu etek, ince kalçalı ve uzun bacaklara sahip kadınları şık gösteriyordu. Ancak birçok kadın bu stili aşırı bulmuştur.

Şekil 14: Hobble Etek Tarzı-Paul Poiret, 1913

(Watson, 2004, s. 27)

Bluzlar bu dönemde hiç olmadığı kadar popülerdi ve çok kadınsı çizgilere sahiptiler. Uzun boyunlu, uzun kollu ve korseli stillerin aksine yumuşak, bol ve neredeyse iç çamaşır görünümündeydiler. Vual, krep ya da ipek kumaşlardan yapılan bluzlar derin V ve çapraz yakalar içeren tasarımların yanı sıra aksesuar olarak kullanılan denizci yakaları ile şık bir imaj ortaya çıkarttı. Hatta genç kızlar denizci olan erkek arkadaşlarının yakalarını ödünç alarak, tarzlarını bu yakalar ile tamamlıyorlardı. Denizci kıyafetleri ve üniformalar o kadar ilgi çekiciydi ki; kadınların dolaplarında en azından üniformalara ait bir parça yerini aldı. (Şekil 16)

Şekil 15: Aile fotoğrafı genç kız (ortadaki) dönemin modası denizci yakası ile
(Bond, 1992, s. 29)

Dönem hem kadınlar hem de erkekler için üniformanın cazibesine kapıldıkları ve giyim tarzlarına bunu yansıttıkları dönemdi. “*Üniforma giymeyen bir erkek şık olarak adlandırmayı bekleyemezdi. Elbisenin kesimi iyi, yakası sert, kravatı sıkı bağlamış olsa da fark etmiyordu, giysinin rengi önemliydi. Sahip olunacak en iyi renk, İngiliz teğmeninin haki rengi, Alman Hauptmann’ın⁴ toprak grisi ya da Fransız teğmeninin toz mavisiydi. Askerdeki kardeş, şık giyimli genç hanımlara kollarını açarken, sivil giyimli diğer kardeş en fazla ters bir baş sallama yada soğuk bir gülümseyiş umabilirdi.*” (Yapp, 2005, s. 292) Savaştan eve izinli dönen erkekler savaşın travmasından uzakta hoş bir gülümseme, güzel bir görünüş ve sıcak bir ortam arıyorlardı. Dönem dergilerinde üniformalı erkekler ve onlara hayran bakışlarla bakan şık kıyafetler içindeki kadınların olduğu illüstrasyonlar yayınlanmaktaydı.

Şekil 16: Savaş dönemi, kıyafetlerde üniforma etkisi

(Bond, 1992, s. 44)

⁴ Alman ordusundaki yüzbaşı rütbesine verilen isim

Kadınların onların üniformalarına olan hayranlıkları, kendi stillerine de yansdı. *“1870’ler de bir İngiliz tasarımcısı olan Redfern, kadınlar için erkek giysilerinde kullanılan malzemelerden ve erkek giysilerinde görünen klapalar ve kol düğmeleri gibi detayları için ceketler üretmiştir.”* (Crane, 2003, s. 139) Geçmişten o güne kadar kadınlar için yapılan erkek stili ceketler Birinci Dünya Savaşı ile birlikte askeri üniformalara daha çok benzemeye başladı. Üniforma etkisi kullanılan aksesuar ve düğmeler ile kadınların kıyafetlerine uyarlanmıştır.

Kadınlar ayak bileklerine kadar uzanan eteklerinin üzerine giydikleri askeri stil ceketlerini ya da tuniklerini pirinç düğmeler ya da apoletlerle süslüyorlardı. Kepler ve kürk miğferlerle stilini tamamlayan kadınlar, kendilerini daha güçlü hissetmeye başladılar. (Şekil 16)

Bir taraftan savaş devam ederken, diğer taraftan da insanlar bu yıkımdan uzaklaşmak istiyorlardı. Dans çok popülerdi ve moda üzerinde çok güçlü bir etkisi vardı. Parlak kumaşlarla hazırlanan kostümleri ile dikkatleri üzerine çeken dansçılar, kadınlara moda anlamında ilham kaynağı oldu.

Saçlar dikkat çekecek ölçüde kısaldı. Kadınlar saçlarını kestirmeye başladıkça, onların bu radikal kararlarına kısa bir süre içerisinde erkekler tarafından verilen tepkiler de artmaya başladı. Ancak bütün tepkilere rağmen kadınlar saçlarını kısaltmaktan vazgeçmediler. Dönemin en popüler ‘‘Bobbing Hair’’ (Şekil 17- 18) saç stilleri ve yeni kıyafetleriyle yanlarında bir erkek refakatçi olmadan dans salonlarına koşan kadınlar kendilerini eskisine göre çok daha erkeksi ve kendi ayaklarının üzerinde durabilmiş hissediyorlardı.

Şekil 17: 1910'larda kuaför salonu

<http://www.hairarchives.com/private/1920s.htm> (12.06.2013)

Şekil 18: "On With Dance" in oyuncularını kısa saçları ile 1921

(Yapp, 1920'ler, 2005, s. 245)

Şekil 19: "The Castles" dans grubu, 1917

(Bond, 1992, s. 37)

Dönemin popüler dans gösterilerinin sahibi olan, evli bir çiftten oluşan "The Castles" (Şekil 19) her yeri kasıp kavuruyordu. Irene Castle kıyafetleri ve kısa saçlarıyla kadınlara idol olurken, dansları salonlarda boy gösteriyordu. Kadınlar onun kıyafetlerine ve saçlarına hayran bakışlarla bakmakla kalmayarak hemen taklit etmeye başladılar. Irene Castle hızla kadınların idolu olmayı başardı ve ona ait olan stillerin kopyaları kadınların gardıroplarında yerlerini almıştır.

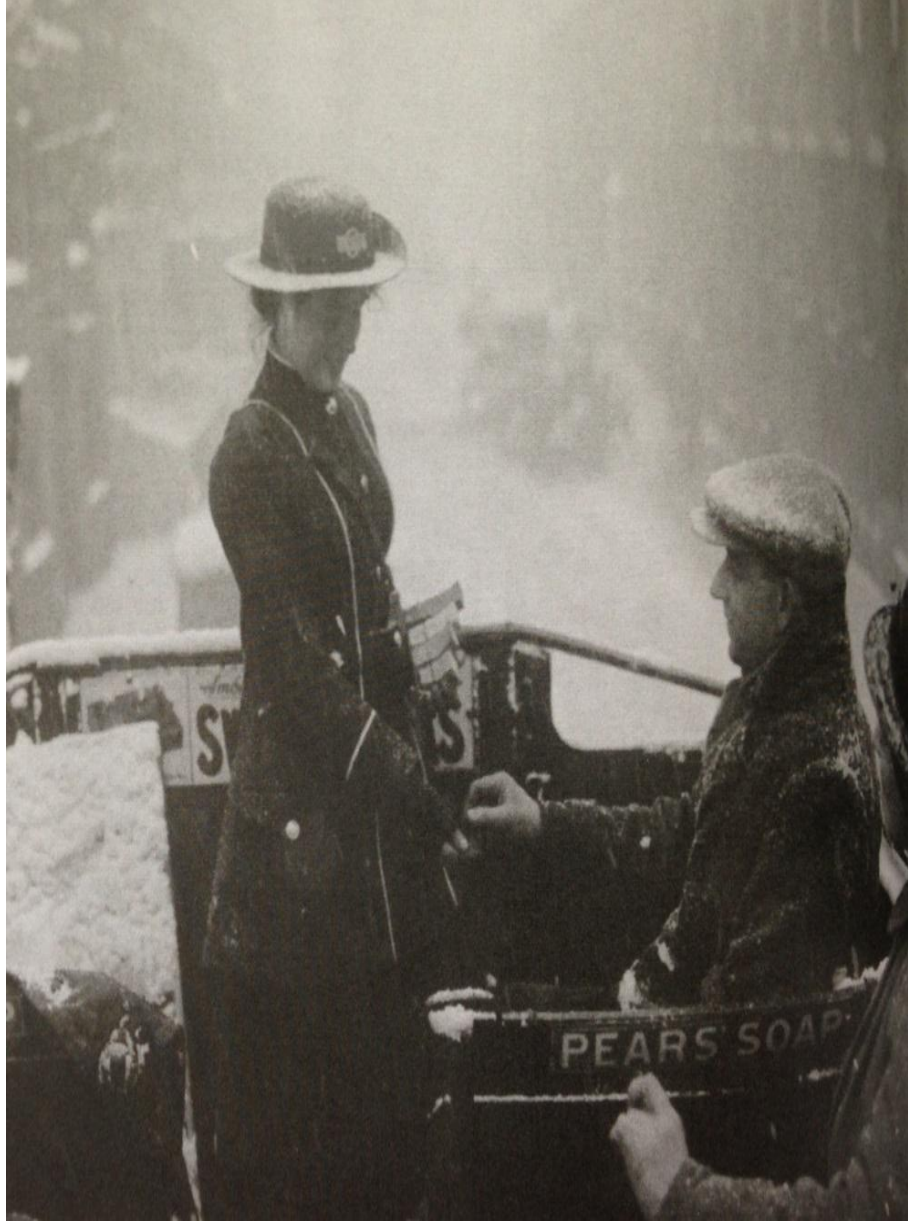
1.2.3. Kadınların Savaşta Roller ve Kadın Hareketleri

Beklenmedik savaş ve beraberinde getirdiği yıkımlar neticesinde erkek sayısındaki azalma gittikçe artmış ve savaşa yardım etmek için çaba gösteren kadınların yıllardır özgürlükleri için verdikleri mücadele onlara büyük bir fırsat tanımıştır. Kadınlar *çalışma hayatında büyük değişimler yaşıyordu. Savaş sırasında otobüs kullanıyor, evlere kömür dağıtıyor, demiryollarını işletiyor, polis memuru, asker, denizci, çiftçi oluyorlardı.* (Yapp, 2005, s. 226) (Şekil 20-21) Bu durum onları daima önceki hayatlarına göre daha cesur, keyifli ve özgür hissettiriyordu. Bağımsız, geleneklerden uzaklaşmakta olan kadınların dönemi başlayarak; güçlü, kendinden emin, erkeklerin işlerini de en az onlar kadar başarı ile yapabilen birer birey haline gelmekteydiler. Kadınların bu yeni maskülen rolü benimsemeleri ve savaşın getirdiği zorunluluklar onları, verdikleri oy hakları mücadelesinde de ileriye taşıyan büyük bir adım olmuştur.

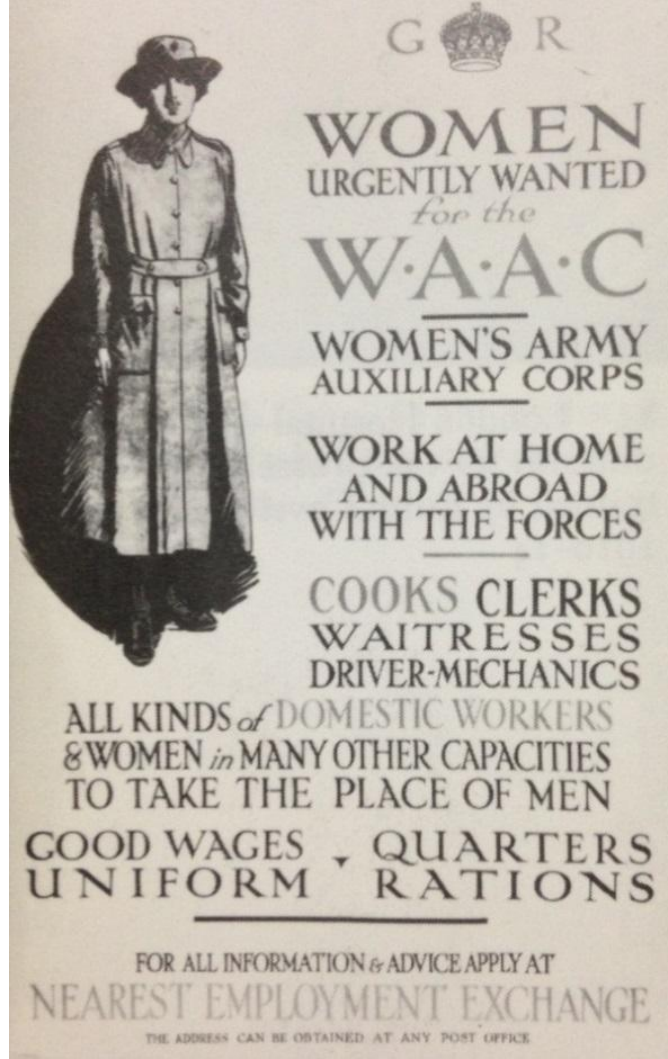
Şekil 20: Vickers'de cephane işinde çalışan bir kadın, 1915

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 102)

Şekil 21: Üstü açık bir otobüste kondüktör, 1916, Londra
(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 232)

Cesur, vatansever, özgür ve çalışkan kadınlara cephe gerisinde olduğu kadar cephede de ihtiyaç duyulmaya başlandı. 1916 yılının Aralık ayında İngiltere'deki kadınların ilk kez resmi olarak hizmetlere katılımı "Women's Army Auxiliary Corps"⁵(WAAC)'nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir.

Şekil 22: Ordu kadın destek teşkilatı afişi

(Ewing, 1987, s. 85)

⁵ Ordu Kadın Destek Teşkilatı diye adlandırılan bu kuruluş kadınları da savaşta aktif bir şekilde olmalarını sağlamayı amaç edinmiştir.

Birinci Dünya Savaşında üniformalı cephanе işçileri olarak çalışan kadınlar, savaş mücadelesinde birbirlerine bağı olduklarını gösterdiler. Savaşın başlaması ile oy haklarını savunan kadınlar verdikleri mücadeleden bir süreliğine vazgeçmişlerdi. Savaşdaki rolleri ve yardımları ile zaten savaş sonunda istediklerine ulaşacaklardı. Kadınların endüstride aktif olarak çalışmalarının zamanı gelmiş ve hükümetler bir taraftan yardım çağrılarında buldukları kadınlara, destek vermeleri için bildirimler gönderirken diğеr taraftan da evlerindeki yiyecek ve kıyafetleri paylaşma konusunda onları yönlendiriyorlardı. Savaşın uzaması fikri herkeste gıda yetersizliğinden kaynaklanabilecek korkular yaratmış, liderler bu konuda acil önlem planlarını ortaya çıkartmış ve halktan da destek istemişlerdir.

Shoolbred's
TOTTENHAM COURT ROAD LONDON W 4
Tel.: Museum 4000

**FROCK
OVERALLS**
for
LADY WORKERS

*Designed expressly for
:: Munition Work ::
Canteen Work or wear
in the House or Office*

**CUT VERY FULL TO
ALLOW FREEDOM OF
:: :: MOVEMENT :: ::**

Made of soft-finished Zephyr
Cloths, very durable, with box
pleats back & front, two large
pockets, well-fitting yoke. ::
Skirt measuring 3 yds. round.

8/6
Postage Paid in the U.K.

IN BROWN, MOSS-GREEN, HELIO,
NAVY, BUTCHER, GREY, PUTTY,
VIEUX-ROSE, WHITE & BLACK.

Şekil 23: Bayanlara savaş sırasında yardım etmeleri konusunda hazırlanmış bir afiş,
Londra (Bond, 1992, s. 44)

Şekil 24: Oy haklarını savunan kadın, 1905, ABD

<http://www.vogue.it/en/encyclo/fashion/e/fashion-and-women> (20.05.2013)

Şekil 25: İlk oy kullanan kadın, İngiltere 14 Aralık 1918

(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 200)

1.3. I. Dünya Savaşı Yıkımının İnsan Yaşantısına Etkileri

İnsanlık tarihinin topyekûn savaşı anlamında yaşadığı bu yıkım, Avrupa kıtasındaki düzeni köklü bir şekilde değiştirmiş ve insanlar ilk defa bu şekilde toplu bir travmanın merkezinde kalmıştır. Cephede babasını, eşini, çocuğunu, akrabalarını, cephe gerisinde ise evini, alıştıkları bütün düzenlerini kaybeden insanlar öncelikle fiziksel olarak kendilerini toplama sürecine girmişlerdir. Aslında düzeltilmesi gereken sadece fiziksel yaşantıları değil, savaşın bütün yıkıcılığı benliklerine işlemiş insanların en çokta güven, huzur ve barış duygusuna ihtiyaçları duydukları bir dönem olmuştur.

1.3.1. Savaş Sonrası Sivil Yaşam

Savaşın toplumsal açıdan en belirgin sonucu ölümler olmuştur. Bu yıkım milyonlarca insanın ölümü ile birlikte daha fazla insanın yaralanmasına hatta daha sonra ki yaşantılarını ciddi boyutlarda psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklarla geçirmek zorunda bırakmıştır. *Pek çok savaş gazisi silahların susmasıyla, ilk yarım saat içerisinde kuşların tekrar ötmeye başladığını belirtmişti.* (Yapp, 2005, s. 182) Havai fişekler atılmış, şenlik ateşleri yakılmış, savaşı galibiyetle tamamlayan şehirler, barışın getirdiği mutlulukla aydınlanırken, mağlup olan taraflar bu yıkımla birlikte yeni bir karanlığa sürüklenmiştir. Avrupa genç nüfusunda ki kayıplar, insanların evlerini kaybetmeleri, hatta şehirlerini terk etmek zorunda kalmaları, üretimin durma noktasına gelmesiyle birlikte tüketimin artması ve bunun sonucu olarak ekonominin yerle bir olmasına neden olan savaş, birçok ülkede açlık, kıtlık ve hastalıkları beraberinde getirmiştir.

Şekil 26:Savaş sonrası Berlin (Yapp, 1910'lar, 2005, s. 188)

Şekil 27: Leydi Diana Manners hemşire üniforması içinde "Bizim Günümüz" için para topluyor, 1916 (Yapp, 1910'lar, 2005, s. 106)

Savaş öncesi dönemde potansiyel bir sorun olan işsizlik, savaş endüstrisi ile geçici bir süreliğine çözümlenmesine rağmen uzun vadede insanların tekrar seslerinin yükseltilen sebep olacaktı. Savaştan dönen gazilerin işsizlik problemlerine çözüm ise gönüllülerin kurduğu “Bizim Günümüz” için para toplayan insanlardan gelmiştir. (Şekil 27) Art arda gelen grevler ve isyanlar, iç karışıklıkların başlamasına davetiye çıkarttı. Yoksulluk, insanların yakınlarını ve evlerini kaybetmeleri, açlık ve psikolojik travmaları dehşet verici cinayetler izledi. İnsanlar düşman ülkelerin işyerlerine ve evlerine saldırmaya başlamışlardı. İmparatorluklar yıkılmış, ülkelerin sınırları yeniden belirlendi. Savaşın getirdiği yıkım Avrupa'nın hatta Dünya'nın düzenini değiştirmiştir.

Şekil 28: Londra’da hava saldırısı için hazırlanmış sığınak, 1917

(Yapp, 1910'lar, 2005, s. 101)

Şekil 29: II. Dünya Savaşı sırasında ise benzer sığınaklar ev içinde düzenlenecektir, 1941 (Yapp, 1970'lar, 2005, s. 82)

1.3.2. İnsanların Sosyoekonomik Yapısı ve Karne Sistemi

Birinci Dünya Savaşının sonlarına doğru, 1918 yılının Şubat ayında Alman denizaltılarının saldırıları sonucunda İngiltere’de başlayan karne sistemi, adaletli gıda ve yakıt dağıtımı ile insanların yaşam şartlarını bir nebze düzenleyebilmek açısından önemli bir adımdır. Savaş başladığında panikleyerek marketlere koşan insanlar, evlerine sakladıkları gıda stokları ile kendilerini garanti altına almak istemişlerdi. Bir süre sonra rutin hayatlarına dönen insanlar 1916 yılının sonuna kadar mevcut gıda ve yakıtları ile sıkıntı yaşamamışlardır.

Hazırlanan karne defterleri kuponlardan oluşmaktadır ve bu defterler insanlara kayıt olmaları koşulunda verilmiştir. Karne defterleri için hazırlanan listelerde ilk olarak temel gıda ürünü olan ekmek, un ve buğday bulunuyordu. Ocak ayında ilk ek gıda olarak şeker, Nisan ayının sonlarına doğru da et, yağ, peynir ve margarin listeye eklenmiştir. İngiliz hükümeti adil dağıtım ve yiyecekleri kontrollü kullanmak açısından büyük bir adım atmış ve o dönemde farkında olmadan geleceğe hazırlık yapmışlardır. İkinci Dünya Savaşında gerçek anlamda açlık yaşamamışlar ve bu sistem ile birçok ülkeye örnek olmuşlardır.

Açlık beraberinde göçler, çatışmalar ve yoksulluğu getirmiş, barışın ardından yapılan sınır değişiklikleri ile vatanlarından koparılan insanlar yeni bir ev arayışının ardından işsizlik kâbusu ile karşılaşmıştır. İşsizlik sayısındaki artış insanların sabırlarını zorlamış ve isyanların başlamasına sebep olmuştur.

İşleri olan insanlar fabrikaların, madenlerin, atölyelerin kapılarından çıkarken, işsizler krizin karşısında bir iş bulabilmek adına iş bulma kurumlarının kapısını aşındırıyorlardı. Bazen günlük veya mevsimlik işler bulup bahçelerde meyve sebze topluyor, bazen de baca temizliyorlardı. Yavaş yavaş bir şeyler değişmeye başlıyordu. Fabrikalar yeniden açılmış, üretim düzenli hale getirilmeye çalışılıyordu. Güçsüz ve zayıf Avrupa savaş sonrası sorunlarla mücadele etmek zorunda kalacağı yeni bir döneme giriyordu. *Savaşa katılan devletler, büyük çaptaki teçhizat ihtiyacını karşılayabilmek için altın rezervlerinin bir kısmını satmak, dışarıdan kredi almak zorunda kalmıştı. Böylece Fransa'nın iç borçları, 33,5 milyar franktan 219 milyara, İngiltere'nin ki ise 17,6 milyardan 196,6 milyara çıkmıştı. Aynı çarpıcı durum Almanya içinde söz konusuydu: iç borç 6 milyar franktan 169 milyara yükselmişti. Dış borçlanma da aynı şekilde büyük rakamlara ulaşmıştı. Fransa, Londra ve New York bankalarına, İngiltere ise Amerika Birleşik Devletlerine borçlanmıştı. Buna ek olarak harap olmuş ülkelerin yeniden inşa zorunluluğu, tüm devletlerin dış kredi ihtiyacını büyütüyordu.* (Faverjon, 1994, s. 228) Gittikçe kan kaybeden Avrupa toparlanmak için çaba sarf ederken, bu durumdan en karlı çıkan ülke kuşkusuz

Amerika oldu. Bir yandan borç verdiği ülkelerin ödediği paralarla kasasını doldururken diğer yandan da dünya altın rezervlerinin yarısına sahipti.

1.3.3. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü

Savaşın yıkıcılığından uzaklaşma, dans edip süslü giysiler giyme, elmacık kemiklerini, kaşları ve dudakları vurgulama zamanıydı. Savaşın bitişiyile psikolojik baskılar, açlık ve ölüm korkusundan uzaklaşmak isteyen insanlar eğlenerek savaş öncesi yaşantılarına ulaşmaya çalışıyorlardı. 1920'ler, Jazz Çağının başlaması ile güzel zamanlara geçiş dönemi idi ve umutsuzluk umuda dönüşmüş, moraller düzelmeye başladı.

Şekil 31: Savaş sonrası dönem kıyafetlerine halktan örnek, 1919

(Yapp, 1960'lar, 2005, s. 253)

Şekil 32: Kadınlarda Flapper giyim tarzı, 1920'ler

(Watson, 2004, s. 47)

Savaş sonrası kuşağın eğlence anlayışının değişimi nüfusun diğer kısmına da yavaş yavaş yayılıyordu. İnsanlar şık kıyafetler giyerek müzikhollerde, kokteyl salonlarında çılgınca çarliston yapıyorlardı. Kıyafetler savaşın yıkıcılığından kurtulmuşçasına insanları ifade ediyordu. Özellikle kadınların özgürleşme hareketlerinin en belirgin kanıtı, kıyafetleri ve yaşam tarzlarındaki değişim olmuştur. Göğüslerin vurgusu yok olma noktasına gelmiş,(Şekil 32) bedenün üst tarafı bol, alt tarafı düşük belli Flapper tarzı elbiseler kadınlara modern bir hava getirmiştir.

Şekil 33: Savaş sonrası değişen kıyafetler- 1924

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/1/jeanne-lanvin-> (22.06.2013)

Şekil 34: Jazz Çağı kıyafetleri 1920'lerin sonu, Avrupa
(Bond, 1992, s. 58)

2. II. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ

1939 – 1945 yılları arasında hemen hemen dünyanın her yanını kaplayan bu savaş, Birinci Dünya Savaşı'nın bıraktığı soru işaretlerinin, çözümsüzlüklerin, kargaşa ve anlaşmazlıkların yaşandığı yılların ardından ikinci bir kâbus olarak insanların kapısını çalmıştır. Tam da savaş bitmiş, her şey yeniden eski düzenine dönmeye başlamıştı derken bu savaş ilkinden de daha acı bir şekilde üstelik teknolojinin ilerlemesinin bir yıkımı nasıl daha da şiddetlendirdiğini gözler önüne sererek başlamıştır.

2.1. II. Dünya Savaşı'nın Çıkışı ve Savaş Süreci

Birinci Dünya Savaşından sonra sınırların milliyetçilik anlayışına dikkat edilmeyerek çizilmesi ve bunun sonucunda çıkan etnik çatışmalar ve sınır sorunları Avrupa'yı her geçen gün biraz daha yaralıyordu. Avrupa bir taraftan isyanlar ve çatışmalarla boğuşurken diğer taraftan Uzak Doğu'da imparatorluk kurmaya çalışan Japonya'nın, Asya'dan kendilerini uzaklaştırmak istemesine karşı önlemler alma konusu üzerinde çalışıyordu.

Büyük ekonomik krizin başlaması ile taşlar yerinden oynamış ve Birinci Dünya Savaşı sırasında büyük bir yenilgi yaşamış olan Almanya'nın harekete geçmesine zemin hazırlamıştır. *1929'da başlayan, ancak etkileri 1930 yılının sonlarında tam anlamıyla yaşanan 1929 Ekonomik Buhranı, özellikle sanayileşmiş ülkeler olmak üzere tüm dünyayı saran yıkıcı bir etki meydana getirmiştir. Büyük Bunalım en çok sanayileşmiş şehirleri etkilediği için, bu kentlerde bir işsizler ve evsizler ordusu ortaya çıkmıştır. Bunalımdan etkilenen birçok ülkede inşaat faaliyetleri durmuş; tarım ürünü fiyatlarındaki %40-60'lık düşüş, çiftçileri ve kırsal bölge nüfusunu ciddi şekilde etkilemiştir. Talebin beklenmedik düzeyde düşmesi nedeniyle madencilik alanı ekonomik çöküşün en fazla etkilendiği sektörlerden biri*

olmuştur. Ekonomik buhran nedeniyle 50 milyon insan işsiz kalmış, dünyadaki toplam üretim %42 oranında ve dünya ticareti de %65 oranında azalmıştır.(Aksoy,2011,s.129) Almanya Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imzalamak zorunda kaldığı Versay anlaşmasının haksız maddeler içerdiğini ve bu anlaşmanın tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyordu. *Versay anlaşması Birinci Dünya Savaşı'nın öncesinde ve sonrasında çıkan hiçbir sorunu çözemediği gibi, Almanya'nın büyüme emellerini de sona erdirememiştir.* (Akad, 2011, s. 248) Versay anlaşmasını yırtması ile güçlenen ve giderek saldırganlaşan dönemin başkanı Adolf Hitler, Birinci Dünya Savaşında yaşadıkları yenilginin intikamını almak istercesine yaptığı planlar ile büyük bir hesaplaşmaya hazırды.

Savaşta İtalya ve Japonya miğfer devletler olarak Almanya'nın yanında bulunurken, karşılarında İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği, Amerika ve Çin'den oluşan müttefik devletler vardı. Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesi ile başlayan savaş ülkeleri harekete geçirmiş ve salgın bir hastalık gibi dünyanın hemen hemen her tarafına yayılmıştır. 100 milyondan fazla askerin dâhil olduğu savaş, Avrupa'yı aşarak Pasifik Okyanusu'na kadar uzanan dünya tarihinin en büyük savaşıdır. Ülkeler bütün ekonomilerini ve endüstriyel güçlerini bu büyük savaş için harcamışlardır.

Almanların yaptığı tank, top ve denizaltı sayısı o kadar çoktu ki bunları karşılamak için kullandıkları maden rezervlerinde neredeyse dibe vurdular. Bu savaş birazda bilim ve teknolojinin savaşıydı. Hava gücünden fazlasıyla yararlanan ülkeler avantajı elinde tutan güç olarak savaşta rakiplerini daha az can kaybı ile alt etmeyi başarmışlardır.

Stratejilerin, bilimle birleşmesi savaşa yeni bir bakış açısı getirmiştir. Örneğin; Almanya, *Gücünü fazla göstermek için bir miktar tank maketi yaptırarak Volkswagenlerin üzerinde hareket ettirmek suretiyle İngilizleri aldattı.* (Akad, 2011, s. 304) Sanayide öncü olan Almanya çeşitli stratejilerle zaman zaman müttefik ülkeleri aldatmayı başarmış olsa da bazen de kendi stratejilerinin yenilgisine uğramıştır. Avrupa kıtasında Hitler'in yanlış planları Almanya'nın, Japonya'da Pearl Harbor Limanına saldırarak kendi sonunu hazırlamıştır.

Savaşın en yıkıcı ve en acı tarafı ise Amerika'nın Japonya'ya karşı kullandığı nükleer bombalardır. Dünya tarihi Japon halkının yaşadığı ve gelecek nesillerinin sağlığını, yaşam koşullarını etkilediği bu saldırının acısını kolay kolay unutamadı.

2.2. Savaş Sürecinde Sosyal Yaşantı ve Kıyafetler

Birinci Dünya Savaşı'nın üzerinden çok fazla zaman geçmeden başlayan ikinci yıkım; insanların kendilerini toparlayabilmek için kurdukları düzeni, harcadıkları zamanı, akıllarından silmeye çalıştıkları travmaları tekrar gündemlerine getirdi. Savaş'ın yıkıcılığını gören insanlar tam da yeni hayatlarına adapte olmaya çalışırken ve bir daha aynı karanlığın yaşanmamasını dilerken karşılaştıkları manzara, onları tekrar bir travmanın ortasında bırakmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından gelen eğlence anlayışı ve yeni kıyafet kültürü onların sosyal yaşantılarında büyük buhrandan çıkmalarına yardımcı olmuştur. Yaşanan sosyal değişimler ve kıyafet kültürü, insanların yaşam tarzlarında ki değişim ve molozların içerisinde yeniden keşfedilen dünya toplumlar için umut olmuş ve onların güven duygularını geliştirmiştir.

2.2.1. Savaş Döneminde İnsanların Yaşamında Oluşan Travmalar

Savaşın korkunç sureti bir kere daha kendisini yıkımlarla, ölümlerle, travmalarla, bir önceki savaştan farklı ve daha acı olarak, ölümcül hastalıklarla gösterdi. Savaşın başlamasıyla birlikte birçok insan evlerinden uzaklaştırıldı, erkekler zorunlu olarak askere çağırıldı, çocukların yaşam koşulları zorlaştı. Gaz maskeleri ile tanışan insanlar, (Şekil 35- 36) sürekli silah sesleri, ölümler, uykusuzluk ve açlık insanların bir kere daha kâbusu oldu. Üstelik bu savaş diğerlerinden farklı olarak sırf dinleri ve düşüncelerinden dolayı insanların ötekileştirilmesini sağlamış ve *Klasik Avrupa medeniyeti bu savaşla bitmiştir. Özgürlük düşüncesini, siyasi haklar düşüncesini, insanlığın eşitliği lafını terennüm eden bir kıta, insanların eşitsizliğine dayanan bir yeni dünya kurmaya, üstelik fırınlarda başlayarak, bir sayfayla dünya tarihine geçmiştir.* (Ortaylı, 2007, s. 230)

Şekil 35: Gaz maskeleri ile kadınlar -1942, Avrupa

(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 66)

Şekil 36:Genç bir İngiliz anne bebekler için özel yapılmış gaz maskesi ve bebeği ile birlikte, Kasım- 1940, Londra

(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 115)

2.2.2. Savaş Döneminde Giyim Kuşam

Amerika ve Avrupa'yı derinden etkileyen 1929 büyük ekonomik kriz, endüstrideki daralma ve bunun sonucu olarak milyonlarca insanın işsiz kalmasını beraberinde getirmiştir. Art arda gelen banka iflasları, ekonomiyi kötü etkilemiş elde bulunan paranın da uzun vadede kullanımı açısından hükümetler acilen kemer sıkma yoluna gitmişlerdir. Her alanda yapılan bu acil durum planı, kıyafetlere ayrılan bütçenin de bir süreliğine askıya alınmasına neden olmuştur.

Şekil 37: Kıyafetlerde üniforma etkisi, İngiltere-1942

(Watson, 2004, s. 65)

Savaşın yıkıcılığı, sıkıntı ve yokluk, insanları ekonomik hesaplar yaparak yaşamaya yönlendirmiştir. Her türlü israf ve gereksiz kullanıma karşı propagandalar yapılmış, bilgilendirme afişleri hazırlanmıştır. Halk bu kampanyalar sayesinde bilinçlendirilerek ellerinde bulduklarını değerlendirmeleri için teşvik edilmiştir. 1830 yılında icat edilen dikiş makinelerinin, 1851 yılında evlere girmesi, bu krizle birlikte dikiş diken kadınların sayısında artış sağlamıştır.

Şekil 38: Cephedeki askerler için hazırlanan kıyafetler, 1940'lar, Avrupa

http://www.bbc.co.uk/schools/primaryhistory/world_war2/growing_up_in_war/artime/ (14.05.2013)

Evde bulunan perdelik kumaşlar, çarşaflar, Amerikan bezi ve eski kumaşlar değerlendirilerek yeni giysiler oluşturulmuştur. İnsanlar yeni kıyafetler alabilmek için öncelikle ellerinde olanı onarma, kurdele, rafya ve aksesuarlarla süsleme yoluna gitmişlerdir ve bu durum hazır giyim sektöründeki taleplerin azalmasına neden olmuştur.

Şekil 39: Üniformaları ile kadın askerler, 1914-1918, Avrupa

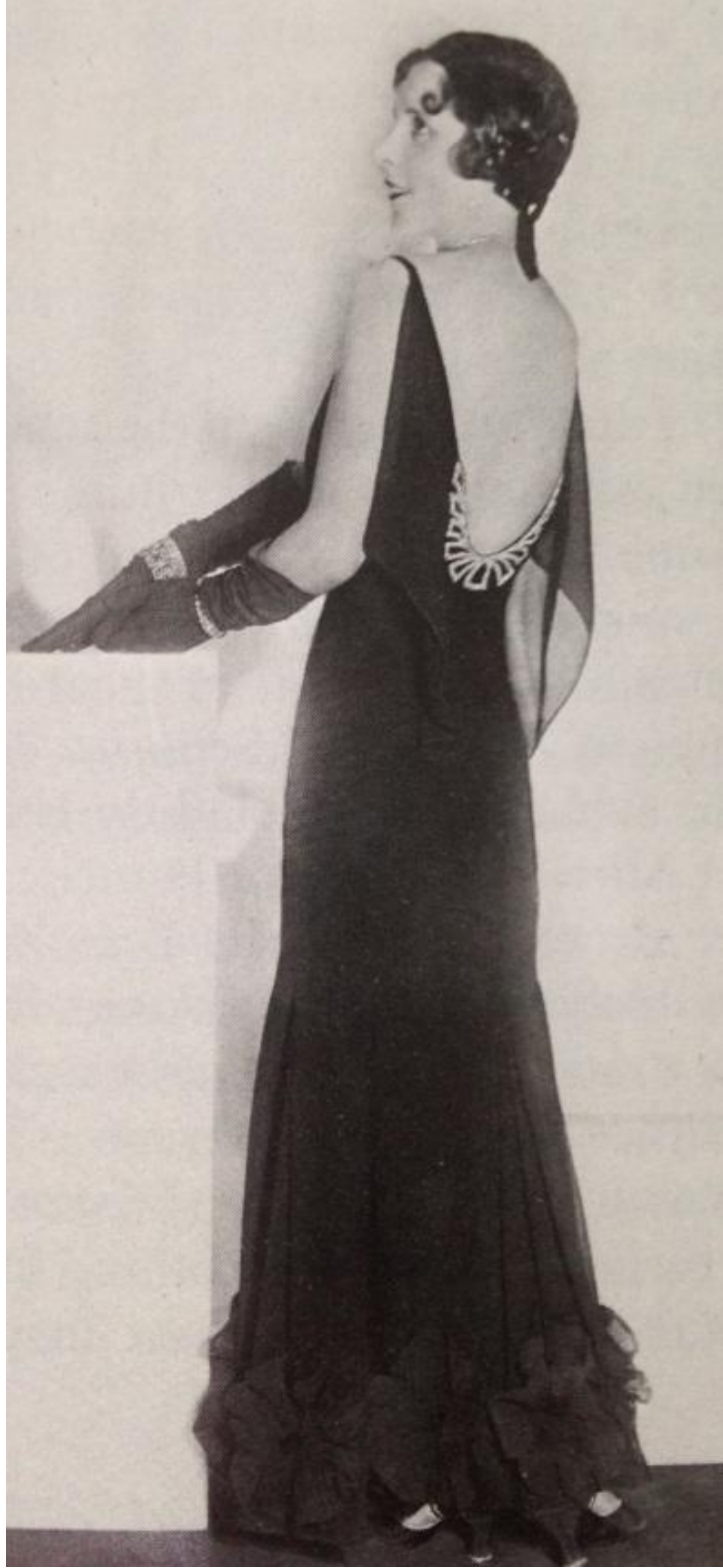
(Bond, 1992, s. 109)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında farklı bir moda bilincine sahip olan kadınlar evlerinde diktikleri elbiseler ile tarzlarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Tercihlerini sadelikten yana kullanan kadınlar için kıyafetler iki savaş arası dönemde ki erkeksi ve salaş havasından sıyrılarak, yumuşak ve kadınsı çizgilere doğru yol almıştır. Kıyafetlerin kalıplarında yapılan değişikliklerle göğüs, bel, kalça vurgulanmış ve beden çizgilerinin belirginleşmesiyle kadınsılık ön plana çıkartılmıştır. Vatkalı omuzlar, düğmeli bele oturan düz kesimli tayyör takımlar ile askeri üniforma etkisi devam etmiştir.

Şekil 40: Savaş döneminde kıyafetlerde üniforma etkisi, Avrupa
(Bond, 1992, s. 109)

Etek boyları uzamaya başlamış, yüksek bel ile beller ince, kalçalar ise daha minimal bir görüntü sergilemiştir. Uzayan etek boyları ile birlikte bacaklar kapanmış, yükselen topuklar ile daha ince, uzun ve zarif bir figür çizilmiştir. Kapanan bacakların yanı sıra sırt ve omuzlar açılmıştır.

Şekil 41: Sirt dekoltesi ile hazırlanmış gece kıyafeti, Savaş sonrası dönem

(Laver, 1996, s. 241)

Şekil 42: Savaş süreci ve sonrası dönemde film yıldızlarının kıyafetlere olan etkisi

(Bond, 1992, s. 93)

Sinemanın etkisi kadınlara Hollywood tarzı ile kendisini göstermiştir. Gece kıyafetlerinde uzun vev kesilmiş ipek elbiseler, sırt ve omuz dekolterileri ile zarif bir görüntü çizmiştir. (Şekil 42)

Sırtı ve omuzları açık elbiselerin üzerine kürk palto ya da yine kürkten yapılmış pelerin ve atkılar oldukça popülerdi. Böylece kürk; atkılarda, paltolarda, yakalarda kadınları süsledi. (Şekil 43-44) Kadınlarda oluşan bu yeni imajı kalem kaşlar, uzayan dalgalı saçlar ve makyaj tamamlamıştır.

Şekil 43: Aksesuar olarak kürk

(Laver, 1996, s. 237)

Şekil 44: Kürk yakalı palto, 1930-1939

(Watson, 2004, s. 53)

Erkeklerde ise kadınların aksine bedenlerini büyük göstermek amaçlandı. Ceketlere konulan vatıklar geniş omuzları vurgulamış ve bol uzun pantolonlar ile tamamlanarak erkekleri olduklarından daha iri göstermiştir. Tebeşir çizgisi, enine, çift, ince, kalın diye adlandırılan çizgili takımlar, erkeklerin gardıroplarının vazgeçilmezi haline gelmiştir. (Şekil 45)

Şekil 45: Erkek takımlarında çizgi modası

(Bond, 1992, s. 99)

İkinci Dünya Savaşı moda ve kıyafet anlayışını sonsuza dek değiştirdi diyebiliriz. Savaşta Almanlar, Paris'i işgal etmesi ile birlikte, orada bulunan moda evlerini Berlin'e taşıyarak bu şehir ile yeni bir dünya moda merkezi fikrini oluşturmaya çalıştılar.

Savaştan önce her yıl Fransa da yapılan moda şovlarına katılan ve şovlarda gördükleri tasarımları ülkelerine döndüklerinde birebir kopyalayan New York'lu modacılar, moda evlerinin Paris'ten taşınması ile yeni bir alternatif geliştirerek kendi modalarını yapma yoluna gitmişlerdir. 2. Dünya Savaşı boyunca New York'un Paris'le iletişiminin azalması buradaki moda endüstrisi için yeni koşullar doğurdu – artık onlar da kendi yaratıcılıklarına güvenmek durumundaydılar. Bu süreçte bazı yetenekli Avrupalı tasarımcılar, terziiler ve imalatçılar, kendilerini daha güvende hissedebilecekleri, modaya aç, New York ve Hollywood piyasasına attılar. Amerika, Avrupalı tasarımcılar için özellikle çalışan kadına yönelik tasarımların yapılacağı, büyük ve yenilikçi bir piyasaydı. ABD'nin büyüyen pamuk endüstrisi, çalışan kesime ve spor giyime yapılan vurgu, ABD'nin giyim endüstrisine yaptığı en büyük katkıdır; bu yönüyle rahat bir giyim tarzının ortaya çıkmasının koşulları da oluşmuş oldu. Amerikan makine, kumaş ve iplik geliştiricileri ve düşük maliyetli seri üretim teknikleri, hepsi birlikte, yeni rahat kıyafet ve spor giyim arenasındaki liderliği oluşturdular. Bu yeni moda tarzı gerçekten yerliydi ve asırların ruhuyla uyum içindeydi. (Jones, 2009, s. 44)

Savaşın yıkıcı süreci devam ederken, hükümetler önlemleri arttırmış ve doğal kumaş stoklarına el koymuştur. Sivil kıyafetlerde kullanılan yün, pamuklu kumaşlar ve naylon, ordunun gereksinimlerini karşılamak için kullanılmıştır. Yün ve pamuklu kumaşların yerine alternatif olarak yapay olanlar tercih edilmiştir. Bu durumun sonucu olarak suni kumaş üretimi hız kazanarak suni ipek ve viskoz kumaşlar yapılmıştır. Doğal kumaşlara yakın görünüşte olan bu kumaşlar, hiçbir zaman onların yerini tutamamış, dayanıksızlıkları ve soğuk tutmaları ile birçok hastalığı beraberinde getirmiştir.

En çok çoraplarda kullanılan naylonun ve ipeğin orduya gönderilmesi ise kadınların açısından üzücü bir olaydı. Ancak dönemin yaratıcı kadınları göz kalemleri ile bacaklarının arka kısımlarına boydan boya dikiş görüntüsü vererek çizgiler çizmişler ya da bacaklarını boyatmışlardır. (Şekil 46)

Şekil 46: Bacaklara çorap görüntüsü verebilme çabaları, Temmuz 1941, Croydon
(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 307)

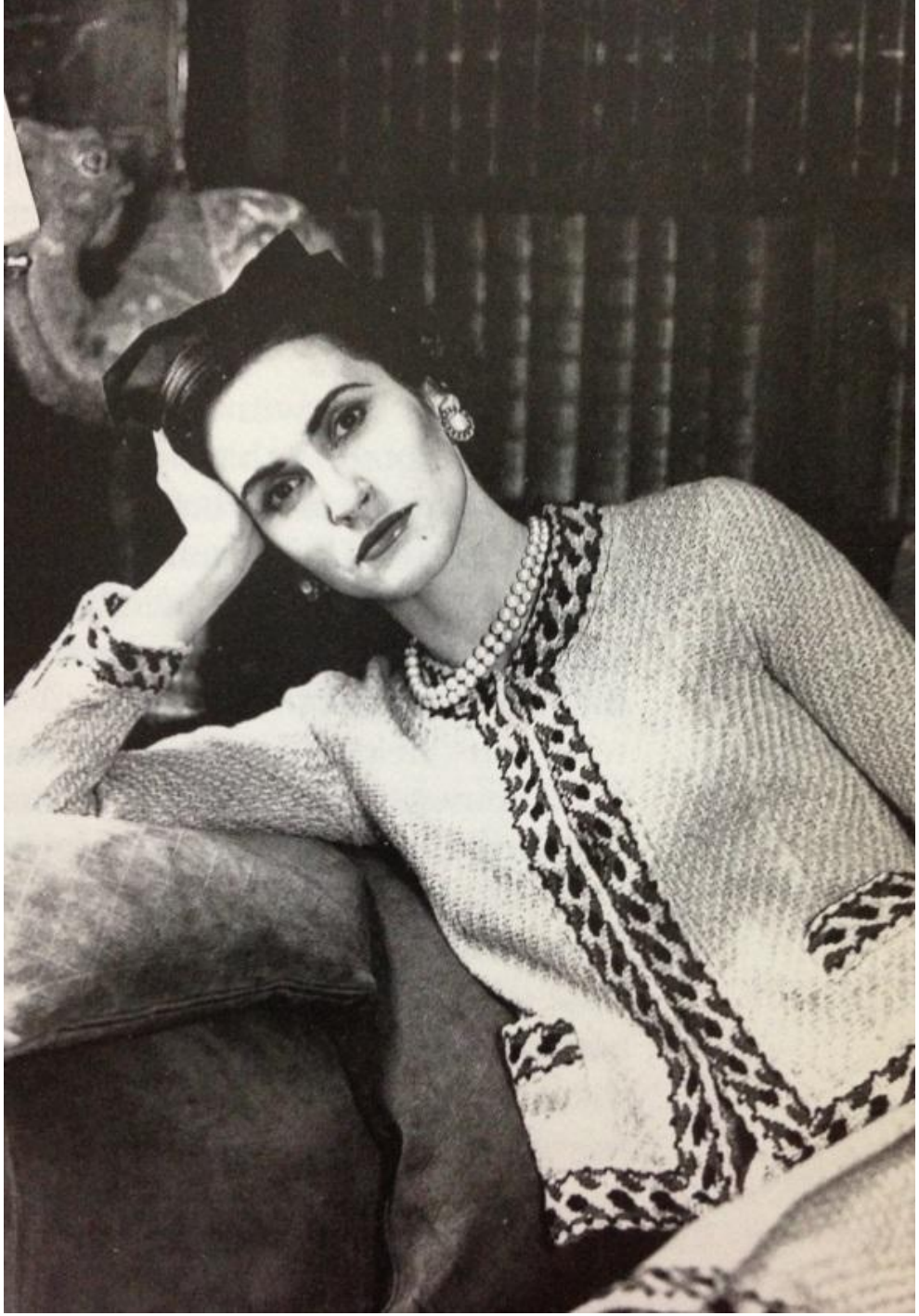

Şekil 47: 1920ler de moda olan ve İkinci Dünya Savaşı sırasında yasaklanan ipek çoraplar (Yapp, 1920'ler, 2005, s. 239)

Şekil 48: Chanel'in tasarladığı savaş dönemi ve sonrasında popüler olan tayyörler, Fransa (Bond, 1992, s. 60)

Dönemin ses getiren tasarımcılarından Chanel, Dior'un kadınları korselere hapsettiğini belirterek, kendi tarzında hazırladığı ceketleri ile kadın giyim tarzında özgürlükçü olmaya devam etmiştir. Ceket ve eteklerden oluşan takımlarının kumaşlarını kendisi tasarlamıştır. Ceketlerinin önlerine aplike şeklinde eklediği aksesuarlar ve boncuk işlemler ile kadınlara rahat ve aynı zamanda şık bir görünüm vermiştir.(Şekil 48-49)

Şekil 49: Chanel kendi hazırladığı takımını ile, İkinci Dünya Savaşı sonrası
(Laver, 1996, s. 259)

2.2.3. Karne Sistemi ve Halka Yansımaları

Savaşın başlaması ile birlikte birçok ülke savaşın koşulları tarafından zayıflatılmış, yurtdışından gelen kumaş ve malzemelerin ithalatı imkânsız hale gelmiş, ekonomik ve endüstriyel anlamda daralma yaşanmış, ithalat azalmış ve üretim durmuştur. Neredeyse bir gece de bütün üretim kaynakları ve alanları savaş için kullanılmaya başlanmıştır. İmalathaneler ve fabrikalar ordu için askeri teçhizat yaparken, tekstil atölyelerinde üniforma ve paraşüt dikiliyordu. Bu durum sivillerin ellerinde var olanla yetinmeleri sonucunu doğurmuştur.

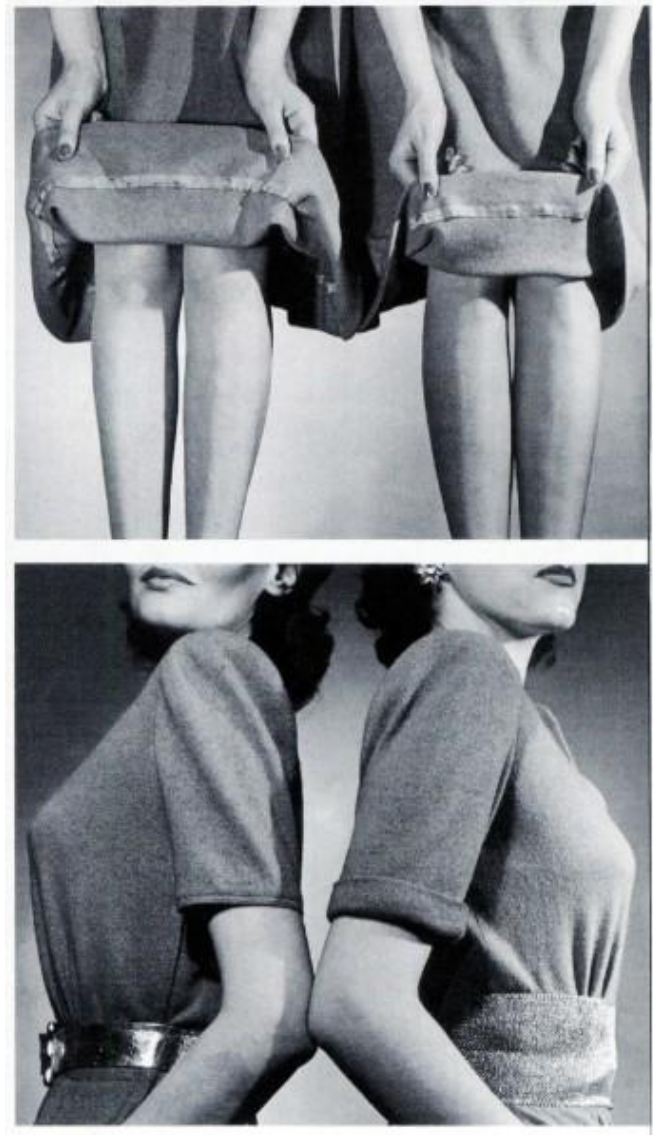
Üretimdeki son ürünlerin de herkese adil miktarda dağıtılabilmesi için Birinci Dünya Savaşı sırasında gıda alanında sahneye çıkan karne sistemi bu sefer kıyafet ve kumaşlar için de kendisini gösterdi. Bu sistem ile İngiltere İkinci Dünya Savaşı boyunca açlık sıkıntısı çekmemiş, kıyafet ve kumaş kullanımında da hesaplı ve tedbirli olmayı başardıkları gibi diğer ülkelere de örnek olmuşlardır.

Şekil 50: Karne ile kömür alan bir aile, Londra 1946-1947 kışı

(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 223)

Evlerindeki eski perdelerini, kumaşları, çarşafı ve yastık kılıflarını kendilerine ve ailesine yeni kıyafetler yapmak için kullanan kadınlar, eski kıyafetlerini kurdele, şerit ve boncuklarla süsleyerek, farklı yaka ve ayrıntılarla, yeni bir görünüm kazandırmışlardır ve birçoğu da aralarında takas yöntemine gitmişlerdir. Kadın dergilerinde ipuçları verilerek, kumaşları ve eski kıyafetlerini nasıl değerlendireceği konusunda bilgilendirilmişlerdir. (Şekil 51)

Şekil 51: Kıyafetleri düzenleme ipuçları

<http://www.ameshistoricalsociety.org/exhibits/events/rationing.htm>
(20.05.2013)

Şekil 52: Kıyafetler için karne defteri ve kuponları

www.iwm.org (16.05.2013)

Savaşın meydana getirdiği yıkım Haziran 1941'de bir önceki savaştaki gibi karne defterlerinin oluşturulmasını sağlamıştır. (Şekil 52) Dergi ve gazetelerde ve radyolarda yayımlanan karne sistemi ve hükümet tanıtım sloganları ile bu sistemin herkese ulaşmasını sağlamıştır. Kuponlardan oluşan karne defterlerine kayıt yaptırmak için kimlik belgeleri ile kilise, okul ve hükümetin belirlediği yerlere koşan insanlar, alışveriş yapmak üzere bu defterlere sahip olmuşlardır.

Defterler kadınlar, erkekler ve çocuklar için ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Kadın ve erkeklerde yıllık 66 kupon, çocuklara ise ek olarak 10 giyim kuponu ile birlikte toplam 76 kupon tahsis edilmiştir.

Şekil 53: Kupon ile naylon çorap alan bir kadın, 1940'lar
(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 306)

Kuponların değeri kıyafetlerin boyutları, kumaşı ve mevsimine göre belirlenmiştir. Çorap, iç çamaşır ve tişört gibi parçalar, mont ve elbise gibi büyük parçalara göre daha küçük kupon değerindeydi. Çocuklar için okul üniformaları her yıl yenisi alınmak üzere belirlenmiştir. Gelinlikler kupon değeri yüksek olduğu için aynı gelinlik, birkaç genç kız tarafından kullanılmıştır. Bazı kadınlar ise kuponlarını gelinlik olarak kullanmak yerine takım elbiselerinin üzerine şık bir şapka ile kendilerine düğün kıyafetleri hazırlamışlardır. Şapkaların kupon ile satılması, zaten bu kısıtlamalara katlanmak zorunda kalan kadınların aşırı tepkilere yol açacakları düşünüldüğü için karne sistemine bağlanmamıştır. Ülke çapında oluşturulan kurullar, sistemin denetlenmesi açısından sistemli bir şekilde çalışmışlardır.

Amerika 'da başlayan sistemde ise gıda dışında karne ile tanışan ilk madde lastik olmuştur. Amerika'nın kauçuk ihtiyacını karşılayan Doğu Hint Adalarını, Japonya'nın ele geçirmesi ile hammadde oranı gün geçtikçe azalmış ve Amerika dönem başkanı lastik ayakkabılar ve yağmurluklar için hammadde olarak hurda lastiklerin değerlendirilmesini öngörmüştür. Amerika'da gıda alanında başlayan sistem, petrol eksikliği ile karne sistemi için oluşturulan kuralları ihlal eden vatandaşlar için yaptırımlar uygulanacağı açıklanmıştır.

2.3. II. Dünya Savaşı Yıkımının İnsan Yaşantısına Etkileri

Tarih bir kere daha insanları savaşa yüz yüze getirmiş ve yaşam alanlarını, gıdalarını, kıyafetlerini kısacası bütün hayatlarını kısıtlayarak; onları büyük bir kaosun içerisine taşımıştır. Avrupa sınırlarını aşan bu savaş dokunduğu her yeri kirletmiş ve savaşın travmasını insanlara en acımasız şekilde yaşatmıştır.

2.3.1. Savaş Sonrası Sivil Yaşam

Dünya bir savaşı daha arkasında bırakırken, büyük sıkıntıları da yanına alarak yeni bir sürece giriyordu. Kendilerini toparlamak zorunda olan ülke yöneticileri, halklarının çıkarlarını en iyi şekilde gözetmek zorundaydı ve yapılan anlaşmalarda bunlara dikkat edilmiştir. Ancak acı bir gerçek vardır ki oda yeniden yapılanma sürecinin insanlar açısından uzun ve meşakkatli geçecek olmasıydı. *Savaşın hemen ardından 1940'ların sonlarından itibaren 20. yüzyılda milyonların paylaştığı acının ortak paydasıyla çarpılan uygarlığın can çekişme hali bireyi çaresiz bırakmış ve çözüm zihni sıfırlanmakta aranmıştır. Modern çağda birey, iletişim teknolojisinin gelişmesiyle basılan köyleri, bombalanan kentleri, öldürülen insan miktarını, Doğu Avrupa'da toplama kamplarında zehirlenerek katledilen ve Japonya 'da atom bombasıyla buhara dönüştürülen yüzbinleri radyolardan ve*

gazetelerden günü gününe takip edebilmiş günü gününe taze ve günlük tedirginlikler ile yaşamaya alışmıştır. Kaygı hep sıcaktı ve her gün kendisini yenilemeye muktediri. (Kosbatar, 2012, s. 151) Bütün bunlara rağmen hayat devam ediyordu ve insanlar toparlanma sürecinin en verimli şekilde olması için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Şekil 54: Evinin önündeki güllere aldırış etmeden oyun oynayan küçük kız, Münih, 1943 (Yapp, 1940'lar, 2005, s. 135)

Gaz maskelerinden kurtulan insanlar enkazların kaldırılması ile kendilerine yeni yaşam alanları inşa ediyorlardı. İnsanların istedikleri kıyafetleri ve yiyecekleri savaşın bitişinin ilk yıllarında bulmak zordu fakat bombaların ve silah seslerinin bittiği günlerde bu durum insanlar için büyük bir eksiklik hissettirmemiştir. İnsanların uykuları artık bir hava saldırısı uyarısı yapan sirenler ya da borazanlarla bölünmüyordu.

İnsanlar yeni bir düzen kurmaya çalışırken büyük bir sıkıntı ile baş başaydı. *Avrupa'da müthiş bir ev sıkıntısı yaşıyordu. Birçok Alman kenti enkaz halindeydi. Polonya çöle dönmüştü. Hiroşima ve Nagazaki kadar korkunç olmasa da, Hollanda, Fransa, Belçika, İtalya ve İngiltere'de muazzam alanlar yerle bir olmuştu. Ancak gaz, su ve elektrik temini her şeye rağmen olabildiğince hızlı bir şekilde düzene girmiş, sokaklardaki molozlar temizlenmiş, insanlar evlerini ve yaşamlarını yeniden kurmaya başlamışlardır.* (Yapp, 2005, s. 210) İnsanların umutları hep aynı yönde ilerliyordu. Yeni bir ev, yeni bir şehir, daha donanımlı hastaneler, okullar isteyen insanlar kendileri ve aileleri için şartların bir an önce düzelmesini dileyerek ellerinden geleni yaparak eski hayatlarından geriye ne kaldıysa toparlamaya çalışıyorlardı. (Şekil 55)

Yeniden yapılanma süreci, hem hükümetten gelen yardımlarla hem de insanların birbirlerini desteklemeleri ile hızlanmış. Bu süreç öncelikli olarak gıda ve barınmada yaşanan gelişimler ile kendisini göstermiştir. Bu sorunların üstesinden gelen halk kıyafetlerinde de yenilik ve düzenleme arayışına girmişlerdir. Savaşın travmasından kaçan insanlar yeni kıyafetler, kumaşlar ve yeni tarzlar ile hayatlarını renklendirmeye çalışmışlardır.

Şekil 55: Savaş sonrası yeniden yapılanma süreci, Londra

(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 63)

Ulaşımında, karayollarının tahribatı ve petrol miktarının az olmasından dolayı otomobiller yerine küçük motorlu ve motorsuz bisikletler tercih edilmiştir. Bu bisikletleri kullanan kadınlar için çan etek formları rahatlık açısından ideal bulunmuştur.

2.3.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Sosyo-ekonomik Yaşam

Savaş dünya tarihinin unutulamayacak felaketlerinden birisi olarak, insanların hayatlarında büyük bir tahribata yol açmıştır. Savaşta 40 milyondan fazla insan yaşamını kaybetmiş, can kaybının yanında yaşanan ekonomik ve sosyal yıkım savaştan sağ çıkabilmeyi başaran insanlar için çok ağırdı.

Uzun yıllar boyunca yapılan çalışmalar, savaş ile beraber silindi. Köprüler, yollar, evler, okullar, hastaneler ve alt yapılar büyük oranda tahrip edilmiş, gıda üretiminin temeli olan bahçeler ve ekim alanları mayınlarla doluydu. Fabrikalar ve atölyeler yok edilmiş, sağlam kalanlarda ya savaş malzemeleri yapımında değerlendirilmiş ya da çalıştırılacak kalifiye işçi bulunamamasından dolayı kullanılmamıştır. Savaş malzemesi yapan fabrikaların tekrar üretime başlaması zaman ve ciddi anlamda ekonomik kaynak gerektiriyordu. Avrupa ekonomik anlamda büyük bir çöküş yaşıyor ve savaşa katılan ülkelerde savaş sonrası dönemde olağanüstü bir enflasyon artışı yaşanıyor.

Barışın ardından şartlar düzelmeye başlasa da, normale dönüş hızlı bir şekilde olamazdı. Savaşın bitişinden bir süre sonra yaşanan üretim sıkıntısından dolayı karne sistemi devam ettirildi. Gıda üretimi yapamayan ülkeler bu sıkıntının üstesinden gelebilmek için mevcut ekonomilerini bu açığı kapatmak için Amerika ve Kanada'dan ithalat yaparak kullanmış ve bu durumda paralarının dolar karşısında değer kaybetmesine neden olmuştur.

Savaşı galip bitiren ülkelerde bile insanlar ciddi anlamda sosyal ve ekonomik sıkıntılar ile mücadele etmeye çalışmışlardır. Galibiyetin ağır maliyeti ile baş etmek zorunda kalan ülkeler, savaş sırasında aldığı borçların sıkıntısı ile yeniden yapılanma sürecinde ekonomi açısından kemer sıkma planlarını tekrar devreye sokmuşlardır.

Artan enflasyon ve tüketim, işsizlik, hazır gıda yoksunluğu, kömürün yetersizliği gibi sorunlar o dönemde savaşın kirlettiği bütün toplumların ortak sıkıntısıydı. Evler, hastaneler ve okullarla başlayan yeniden yapılanma süreci yolların düzelmesi ile hükümetin ve Birleşmiş Milletlerin daha çok yere yardım götürebilme imkânını genişletmiştir.

Savaştan mağlup ayrılan Almanya ekonomik anlamda büyük bir yıkımın içerisindeydi. İşgal ettiği yerlerdeki sanayi, taşınabilir bütün malzemeleri, doğal kaynakları, hatta sanat eserlerini bile Sovyetler Birliğine vermek zorunda kaldı. Ağır yıkımlarla gelen mağlubiyet, fiziki kayıplar yaşayan Alman halkını, psikolojik olarak da büyük bir travmanın etkisi altında bırakmıştır. Almanlar, elleri kolları bağlı bir şekilde akıbetlerinin ne olacağını beklerken; İngiltere, Fransa, Sovyetler Birliği ve Amerika, onları dört işgal bölgesine ayırarak, Berlin'i dört parçaya bölmüşlerdir.

Kuşkusuz savaştan en mutlu ayrılan taraf iki süper güç olan Amerika ve SSCB insanlarıydı. Savaşta geleneksel Avrupa gücünün tükenmesi ile güçler dengesinde yerini alan bu ülkeler hem galibiyet ile hem de elde ettikleri kaynaklar ile gülen taraf olmuştur. Ancak Avrupa gibi büyük bir pazarın dolar stoklarının azalması Amerika ekonomisi için büyük bir tehdit olmuştur. Amerika'nın Avrupa'ya yaptığı ihracat payının azalması, ekonomideki daralmayı, enflasyonun ve işsizliğin artışı tetiklemiştir.

İnsanlar üzerinde oluşan savaş travması, ekonomik buhran, işsizlik, ev, kömür ve gıda sıkıntısı her ülkede aynı oranda etkili değilse de ortak birer sorun haline geldi. Hükümetlerin çözüm planları, toparlanma sürecinin hızlanmasına yarar sağlayacak biçimde oluşturuldu ve insanların savaş öncesi döneme, en azından ekonomik anlamda geri dönebilmeleri için çaba gösterilmiştir.

2.3.3. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü

Savaşın bitişi ile sıkıntı içinde geçen yıllardan sıyrılmaya çalışan insanlar öncelikle kıyafetlerinde ve evlerinde yaptıkları değişimler ile hem Avrupa hem de Amerika yeni bir arayış içerisine girdiler. ABD'nin Avrupa'dan fiili olarak izole edildiği 2. Dünya Savaşı'na kadar moda endüstrisi Fransız modası etkisi altındaydı. Amerikalı yöneticiler, dergi çalışanları ve stilistler zengin, zarif kadınlarla birlikte Atlantik'i geçerek "Haute Couture" şovlarına katılıyorlardı. Elbiselerin nakliye maliyetlerinden dolayı Amerikalı moda meraklıları şovlara belli bir ücret karşılığında katılıyorlardı ve bazı modelleri Amerika'da üretmek için haklarını satın alıyorlardı. Bu durum ABD modasının orijinallikten yoksun olduğu algısının ortaya çıkmasına sebep oldu. (Jones, 2009, s. 42-44) Amerika moda ve giyim anlayışında spor giyimle, Avrupa'da ise yeni bir kadınsı görünüş ile birlikte gelen değişim savaştan uzaklaşıldığını duyurur gibiydi.

Almanya'nın Paris'te ki işgalinin bitmesi ile birlikte Fransızların modadaki güçlerini geri alması kuşkusuz ki Christian Dior'un "New Look" (Yeni Görünüş) ile başlamıştır. Savaş sırasında mecburiyetten giyilen eski, yamalı ve solgun kıyafetlerden sıkılan kadınlar değişiklik ve tazelik arayışlarının cevaplarını Dior'un tasarımlarında bulmuşlardır.

Şekil 56: Dior'un "New Look" akımına ait bir afiş

(Watson, 2004, s. 68)

Şekil 57: Savaş dönemi ve moda çekimleri, Vogue, Kasım 1941

(Watson, 2004, s. 63)

Şekil 58: Dior'un nefes kesen “Corolle” temalı defilesinden bir sahne, Ocak 1947
(Bond, 1992, s. 137)

Savaş yıllarında baskın olan yararcı ve sade giyim anlayışını ortadan kaldıran tasarımcı, kadınların özlediği güzel dönemin romantik ve abartılı tarzlarını gündeme getirmiştir. 12 Şubat 1947 yılında ilk koleksiyonunu tanıttığı defilesiyle moda sahnesinde yerini alan Christian Dior koleksiyonuna ‘New Look’ adını vermiş, akımın çizgisini anlatmak için savaş yıllarının da üniforma giymiş kadınların yerine feminen çizgilere sahip, yuvarlak omuzlu, dolgun göğüslü, ince belli, çiçek gibi açılan etekleri için; “çiçek kadınları yarattım” sözlerini kullanmıştır. (Dereboyu, 2008, s. 78)

Şekil 59: Dior'un atölyesinden bir kare, Ekim 1947

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/d/christian-dior> (20.06.2013)

Dior'un tasarımlarında kullanılan kumaş miktarı İngiliz Ticaret Odası ve insanlar tarafından abartılı bulunarak, mürşiflik olarak değeriendirilse de savaş döneminde yaşayan kadınların ihtiyacı olan yeni görünüşe sahip olmalarını hiçbir güç engellememiştir. Onun için ince belli ipek kumaştan olan ceketleri, korseleri, iç etekleri kum saati görünüşü ile kadınlara tekrar istedikleri kadınsılığı ve çekiciliğı vermesini sağlamıştır. Savaşın mağduriyetini tam anlamıyla görmüş olan kadınlar, yokluk ve sıkıntının yaşattığı travmalardan uzaklaştıran yollarından birisi olan Dior'un önderliğinde ortaya çıkan bu yeni görünümü çok çabuk benimsemiştir.

Şekil 60: Balenciaga ve kıyafetlerindeki İspanyol etkisi, Avrupa, Savaş sonrası dönem

(Bond, 1992, s. 59)

Dior ile birlikte dönemin en çok ses getiren tasarımcılarından birisi de Balenciaga'dır. Kırmızı karanfil, romantik danteller ve kumaşlar kullanan tasarımcı İspanyol ve Akdeniz'in sıcak esintilerini ile savaş sonrası dönemde kadınların ruhlarını ısıtmıştır.

Sıkıntı ile geçen yıllarda karne sisteminin faydacıl sonuçlarından biriside, stoklardaki kumaş miktarının artması olmuştur. Bu durum Dior ve birçok tasarımcının fazla kumaş kullanarak yeni tasarımlar yapmalarına imkân tanımıştır. Kat kat etekler, korseler ve aksesuarlar ve kadınsı görünüm ile birlikte piyasa yeniden canlanmış, savaş sırasında hızlıca zengin olan insanların kazandıkları paraları harcamaları için yeni ve gösterişli bir alışveriş furyası başlamıştır.

Şekil 61: Defile sonrası Dior ve mankenleri, 1950, Paris

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/d/christian-dior> (20.06.2013)

Şekil 62:Dönemin modası çok kumaş kullanımı gerektiren etekler ve kıyafetleri ile genç kadınlar, Avrupa

(Bond, 1992, s. 146)

Fırfırlı kloş etekler, çok katlı iç etekler, korseler ve bunun sonucu olarak ince bel ile kadınlar savaş döneminin erkeksi ve kaba görünüşünden sıyrılmışlardır. (Şekil 62) Kadınlar evlerinin içerisinde bile şık olmayı birer alışkanlık haline getirmeye başlamışlardır. Sürekli makyaj yapan, zarif görünen bir kadın figürü onların uzun zamandır bekledikleri görünüş olmuştur.

Kıyafet anlayışındaki değişim sadece ‘Yeni Görünüş’ ile kendisini göstermemiştir. Bir taraftan gelişmekte olan endüstri ile kullanımı ve yıkaması kolay kumaşlar ile hazırlanmış pilili etekler, dar kalem pantolonlar, ütüsüz giyilebilecek gömlekler gardıroplarda yerlerini alırken diğer taraftan da Amerika’nın kendi kıyafet üretiminin temel taşı olan spor giyim Avrupa’ya olan yolculuğuna başlamıştır.

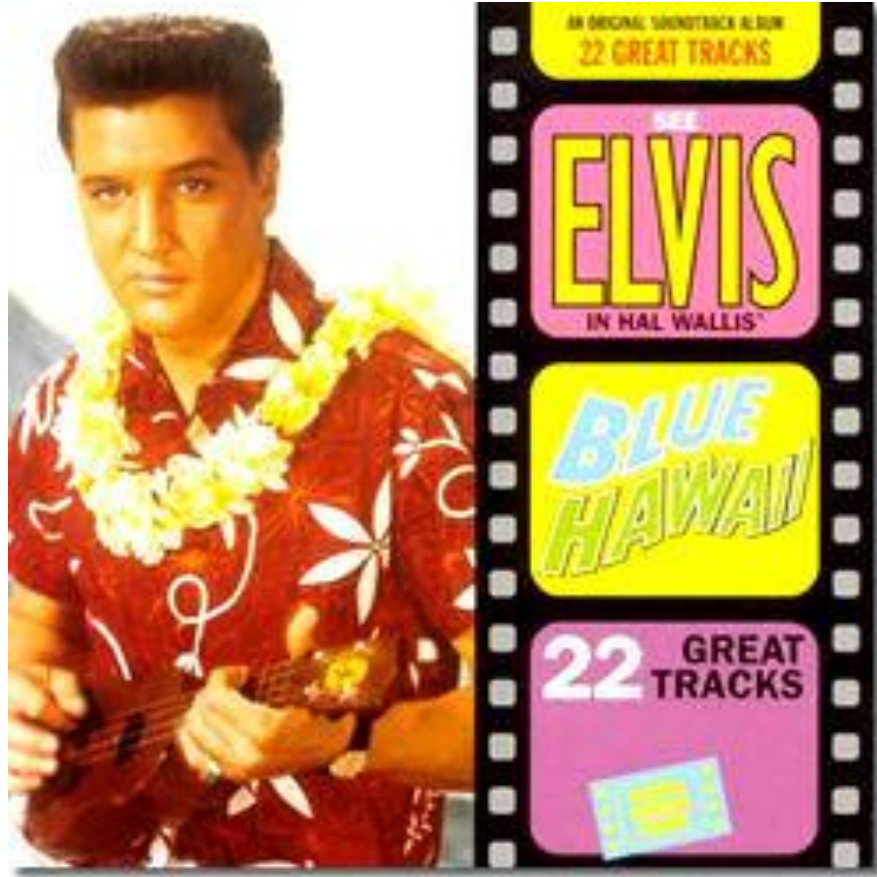
Paris modasının etkisini kaybetmesi ile kıyafet anlayışı değişen ülkeler kendi kendilerine yetebileceklerini fark ederek bağımsız bir şekilde kendi giyim tarzları ile seslerini duyurmuşlardır. Ceketlerin içine giyilen tişörtler ve altlarına giydikleri Jean pantolonlar ile kendi giyim temellerini oluşturan Amerika’nın kuşkusuz Hollywood yıldızlarının etkisini görmekteyiz. Özellikle jean pantolon ve tulumlar Amerikalı kadınların iş hayatındaki tercihlerinde öncelikli olmuştur. (Şekil 63)

Şekil 63: Jean pantolonları ile işçi kadınlar; ABD

http://www.fashionvice.com/searching_jean.html (18.06.2013)

Havai gömlekler, rengârenk egzotik desenlerle yapılmış elbiseler savaşın karanlığından kurtuluşu müjdelercesine insanlara canlılık katmıştır. (Şekil 64) Üniforma etkisinden kurtulan erkekler süet yaka ceketlerinin ceplerine koydukları mendil ve onun takımı kravatlarla şıklık yarışına girmişlerdir. Double paçalı ütü izi belirgin olan pantolonlar ise savaşın bittiğinin ve kıyafetlerdeki düzgün görünüş için artık her türlü imkânın kullanıldığının habercisiydi.

Şekil 64: Elvis Havai gömleği ile albüm kapağında, 1961

http://www.bluevelvetvintage.com/vintage_style_files/tag/vintage-dress/
(23.06.2013)

Savaş sadece kıyafet açısından değişiklikler yapmakla sınırlı kalmamıştır. Savaş sonrası sanat ve tekstil anlamında yaşanan en büyük kayıp belki de 1919 yılında Almanya Weimar’da, Walter Gropius öncülüğünde bir sanat akademisinin de ilerisinde, dünyaya estetik ve işlevsellik gibi yeni bir değerin oluşturulması açısından kurulan Bauhaus okulunun, Nazi Almanya’sının önce okula yapılan ödenekleri kesmesi ve daha sonrada bu akademiyi tamamen kapatması ile olmuştur. Bütün el sanatlarını ve zanaatları birlik içerisinde uygulamayı hedef edinen Bauhaus; mimarlık, resim, vitray, grafik, seramik, tekstil, metal, ahşap ve heykel gibi bölümleri bünyesinde barındıran bir sanat akademisi olarak dünya tarihine önemli eserler bırakmıştır. Günümüzde birçok tasarımcı Bauhaus tekstil atölyelerinde yapılan dokumalardan esinlenmektedir.

Şekil 65: Anni Albers’in 1926 yılında yaptığı ipek dokuma deseni 189.9cm x 122cm ebatlarında

www.patternbank.com (14.06.2013)

Şekil 66: Slit Tapestry Red-Green (Duvar halısı çalışması) 26.9cm x 20.3cm ebatlarında, Gunta Stölzl, 1927, Bauhaus arşivi - Berlin

http://www.guntastolzl.org/Works/Bauhaus-Dessau-1925-1931/Designs-for-Wall-Hangings/1483141_kQcvVx#!i=93224256&k=LJ5XdRr (14.06.2013)

2.3.4. Savaş Tahribatının Fiziksel ve Psikolojik Açıdan Onarılması

Dünya bir kere daha savaş sonrasında getirdiği yıkım ve travmalarla yüzleşmek durumunda kalmıştır. Üstelik insanların bir önceki savaşta yaşadıklarından daha ağır bir şekilde güven duygularını zayıflatarak, yeni bir yaşam alanı kurmaları zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. İnsanlar güvende olma ve değer verilme duygularından yoksun, sürekli silah sesleri ve bombaların korkusu ile yaşadıkları günlerden uzaklaşmak için çaba göstermeye başlamışlardır. Sosyal hekimlikler kurulmuş, rehabilitasyon merkezleri açılmış ve insanların düzenli olarak bu merkezlere yönlendirilmeleri sağlanmıştır.

İnsanlarda savaş sırasında ya da savaştan sonra başlayan travmaların belirtileri gözlemlenerek, tedavi edilen hastaların stresten ve bu travmalardan uzaklaştırılması sağlansa da kesin bir sonuç alınamamıştır.

Travma sonrası stres hastalığında:

- *Uykusuzluk,*
- *Kâbuslar,*
- *Olayla ilgili anıların rahatsız edici biçimde sık sık hatırlanması,*
- *Sürekli olarak olayın tekrarlanacağı korkusu ve bu nedenle diken üstünde hissetme,*
- *Kolay irkilme,*
- *Çabuk sinirlenme,*
- *Gelecekle ilgili plan yapamama,*
- *Yabancılaşma (başkaları beni veya yaşadıklarımı anlamıyor hissi),*

- *Olayı hatırlatan durumlarda huzursuz olma ve bu durumlardan kaçınma görülür.*

Bu belirtiler çoğu kişide travmayı izleyen günlerde görülür ve genellikle birkaç hafta içinde kendiliğinden düzelir, ancak bazı kişilerde aylarca, hatta yıllarca sürebilir. Şu anda 80 yaşın üstünde olan 2. dünya savaşı gazilerinde hala bu hastalığın izlerini taşıyanlar vardır. Belirtiler bazen travmatik olay olup bittikten aylarca sonra başlayabilir. (<http://www.psikiyatri.org.tr/pagepublic.aspx?menu=24>) (22.05.2013)

Şekil 67: Atom bombalarının etkisinden korunmaya çalışan Japon halkı, Hiroşima
(Yapp, 1940'lar, 2005, s. 196)

Japonya'da ki travma ise Avrupa ve Amerika'dan çok daha farklı bir biçimde insanlara yaralar açmıştır. *İkinci Dünya Savaşı ile özdeşleşen iki Japon kenti olan Hiroşima ile Nagasaki'nin ABD'nin atom bombaları ile yerle bir edilmesi savaşı bitiren olay olmuştur. Bu kentler yıllar içerisinde atom bombasının tahribatını tamir edebilmişlerse de uygarlığın bu utancı silmesi pek mümkün olmamıştır.* (Kosbatar,2012,s.36) Atom bombaları, atıldığı sırada yüzbinlerce insanın buharlaşarak hayatını kaybetmelerine, daha sonraki yıllarda da kentlere yayılan radyasyonun etkisiyle daha fazla insanın sakat kalmasına ve kanser tehdidi ile karşılaşmasına zemin hazırlamıştır. *II. Dünya Savaşı'nda ABD, Japonya'nın ciddi direnişiyle karşılaştı. Atom bombasının kullanılması fikrinin, bu direnişe kesin bir çözüm olması amacıyla uygulandığı düşünülmektedir. 26 Temmuz'da yapılan Potsdam Konferansı'nda bu fikir gizli olarak görüşülmüştür. Görüşmeler sırasında Başkan Truman, Churchill ve Stalin'e Japonya'ya karşı atom bombası kullanma kararından bahsetmiştir. Aslında Japonya başbakanı Suzuki başkanlığındaki Japon hükümeti de bu ümitsiz şekilde devam eden savaşa son vermek niyetindeydi, ancak niyetini açıklamakta çok geç kalmıştı.* . (Aksoy, 2011, s. 152) Liderlerin açıklamalarının sonunda savaş, atom bombalarının atılmasıyla fiili olarak bitmiş ancak bombalarının etkisi uzun yıllar devam etmiştir yeni bir savaş yıkıntısı ile Japon halkını ve nükleer tehditler ile bütün dünya halkının yaşam biçimini olumsuz etkilemiştir.

3. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

Soğuk savaş, Sovyet Bloğuna dâhil ülkeler ile Batılı güçler arasında 1945'den 1990'a kadar devam etmiştir. Bu süreçte taraflar silahlı bir çatışmadan kaçıp korkutma, propaganda, tehdit gibi yöntemleri kullanarak mücadele etmişlerdir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu ve Batı bloklarının zaman zaman savaş çıkarma tehditleri bütün dünyada gerginlik yaratmıştır. Bu dönemde, insanlarda nükleer kıyamet paranoyası doğmuş, dünya devletleri ise bu iki bloktan birinin yanında yer almaya çalışmışlardır. Gerginlik genel olarak "taraflar arasında" sıcak savaşa dönüşmemiş olsa da, taraflar her anlamda birbirlerini yıpratmaya çalışmışlardır. Genel kabule göre Soğuk Savaş, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Berlin Duvarının yıkılması ile sona ermiştir. (Aksoy, 2011, s. 167)

3.1. Soğuk Savaş Dönemi ve Dünya

Soğuk savaş deyimi İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk defa 1947 yılında Amerika ve SSCB'nin aralarında oluşan gerilimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Savaştan en karlı çıkan ülkeler kuşkusuz Amerika ve Sovyet Rusya olmuştur. İngiltere ve Fransa'nın güçlerini kaybetmesi, Almanya'nın ikiye ayrılmasının gündeme gelmesi, Japonya'nın borç batağına saplanması Amerika ve SSCB'nin süper güçler olmasını tetiklemiştir.

Savaş sonrası dönemde Avrupa'nın büyük bir kısmında etkisini hissettiren SSCB orta, doğu ve güneydoğu Avrupa'yı etkisi altına almış ve bu durumdan rahatsız olan Amerika ve İngiltere, Batı Avrupa 'da Sovyet ideolojisinin yayılmasını engellemek için girişimlerde bulunmuştur. Devreye soktukları planlar ile Batı Avrupa ülkelerinin Amerika'nın yanında bulunması ile soğuk savaş doruğa ulaşmıştır. Gümrüklerin sınırlandırılması, karşılıklı nükleer tehditler ve Berlin

duvarı, kapitalist Batı Bloğu ile komünist Doğu Bloğunu birbirinden keskin bir hatla ayırmıştır.

3.2. Soğuk Savaşın Kıyafetlere ve Sosyal Yaşantıya Yansımaları

Soğuk savaşın, sıcak bir çatışmaya dönmemesine rağmen, her an oluşabilecek savaş kaygısı ve korkusu insanların tedirginlik içerisinde yaşamalarını sağlamıştır. Savaştan yeni çıkan halk bir taraftan yeni bir oluşumun içerisinde yeni bir hayat kurmaya çalışırken diğer taraftan da İkinci Dünya Savaşı'nda kullanılan atom bombalarının ve olası yeni nükleer bombaların korkusu ile yaşamak durumunda bırakılmıştır. *Yaşanan insanlık adına kaygı veren gelişmeler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünyaya hakim olan soğuk savaş psikolojisi ve bunun birey üzerine yansımaları birtakım sosyo-psikolojik sonuçları önümüze sermiştir. Savaş sonrasında kaygı, geleceğe dair duyulan umutsuzluk ve güvensizlik bireyin modern toplumdaki yalnızlığını körüklemiştir.* (Kosbatar, 2012, s. 74)

Dış dünyaya kapılarını kapatan bireyler ve özellikle aileleri her iki dünya savaşını görmüş gençler, savaştan uzakta bir hayat yaşamak istemişlerdir. Geleneksel olanı, toplumun kabul ettiği var olanları inkar ederek kendilerine yeni protest bir profil çizmişlerdir. Rock müzik dinleyen, jean pantolonlarının üzerine tişörtlerini giyen bu yeni kuşak, modadan ve olası bir savaştan uzakta protestoları ile öz benliklerini sunmuşlardır.

Gümrüklerin karşılıklı olarak sınırlandırılması kuşkusuz dünya pazarındaki alışverişi demir bir perde ile kesmiş ve insanların kendi ülke sınırları içerisinde bulunan ürünlerle yetinmeleri zorunluluğunu ortaya çıkartmıştır. Yeniliklerin ve değişimin ülkelere girmesine aracı olan müzik, film ve kitapların yanı sıra televizyon ve medya dünyası insanların evlerine kadar girerek biraz olsun dünyaya açılmalarını sağlamıştır.

Soğuk savaş döneminde filmler ve müzikler kamuoyunu etkilemek için kullanılan silahlardan birisidir ve hem Amerika hem de Sovyet Rusya bunun için bütün imkânlarını kullanmıştır diyebiliriz. Her iki tarafta yaptığı Soğuk Savaş temalı filmlerde ön plana çıkarttığı nükleer saldırılar ve casus karakterleri ile insanların üzerinde oluşan paranoya ve huzursuzluk duygusunu arttırmıştır. Gümrüklerden geçebilmeyi başarmış olan film ve müzik yıldızlarının dolaylı etkisi insanların dikkatinin çekmeyi başarmıştır ve kıyafetleri toplumlarda büyük bir etki bırakmıştır.

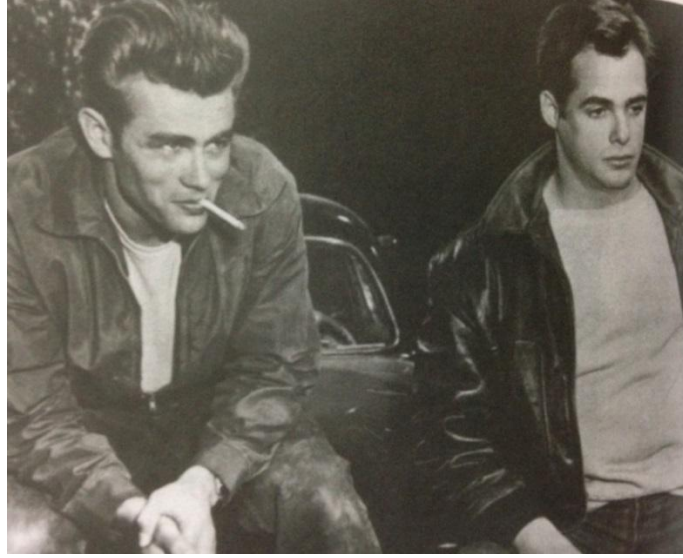

Şekil 68: Soğuk Savaş dönemi ajanların kıyafetlere etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012 ,Estonya

<http://cuisineandart.wordpress.com/2012/09/19/fashion-and-cold-war/>

(16.06.2013)

Batıda Elvis Presley müziği, Brigitte Bardot, Audrey Hepburn ve Marilyn Monreo ise oyuncu kimliği ile geniş kitleleri etkilemeyi başarmıştır. Hepsinin ortak noktası ise kıyafetleri ve onların giyim tarzlarını takip eden hayran kitlesiydi. Dönemin en ses getiren yıldızlarından birisi olan James Dean kariyerinin zirvesinde bir trafik kazasında hayatını kaybetmiş olmasına rağmen sıradan olmayan giyimi ve yaşam tarzı ile gençlerin idolü olmuştur. Erkekler onun kıyafetlerini taklit ederken giydikleri Jean pantolonlar ile ciddi ortamlarda bile kendilerine yer bulurken, genç kızlar genişleyen etekleri ile rock&roll müziğin ritimlerine kendilerini bırakmışlardır.

şekil 69: Gençlerin idolü James Dean

(Bond, 1992, s. 149)

Şekil 70: Elvis Presley, 1956 (Bond, 1992, s. 149)

Doğuda ise giyim dahil her şeyin devlet tarafından düzenlendiği Sovyet Rusya'nın katı kuralları ile karşılaşan insanlar vardı. Dışarıdan kumaş ve model gelmediği için mağazalarda uzun bir süre değişik ürünler görebilmek mümkün olmamıştır. Dönem başkanı Stalin'in batının burjuva sınıfındaki kıyafetlerindeki abartı ve şatafata karşı tutumuna ve yasaklamalarına rağmen, Sovyet halkı Batı'nın film yıldızlarında ve sık sık televizyonda Amerika başkanının eşi Jackie Kennedy'nin (Şekil 71) giyim tarzında gördükleri stilleri taklit etmişlerdir. (Şekil 72) 2012 yılında Estonya'da ki Kumu sanat müzesinde açılan "Soğuk Savaş ve Moda" isimli sergi bizlere demir perde arkasındaki Sovyet Rusya'nın ve Doğu Avrupa'nın, Batı'dan etkilenişini anlatmaktadır.

Şekil 71: Jackie Kennedy, 1962 (Bond, 1992, s. 165)

Şekil 72: Soğuk Savaş dönemi Jackie Kennedy'nin kıyafetlere etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012, Estonya

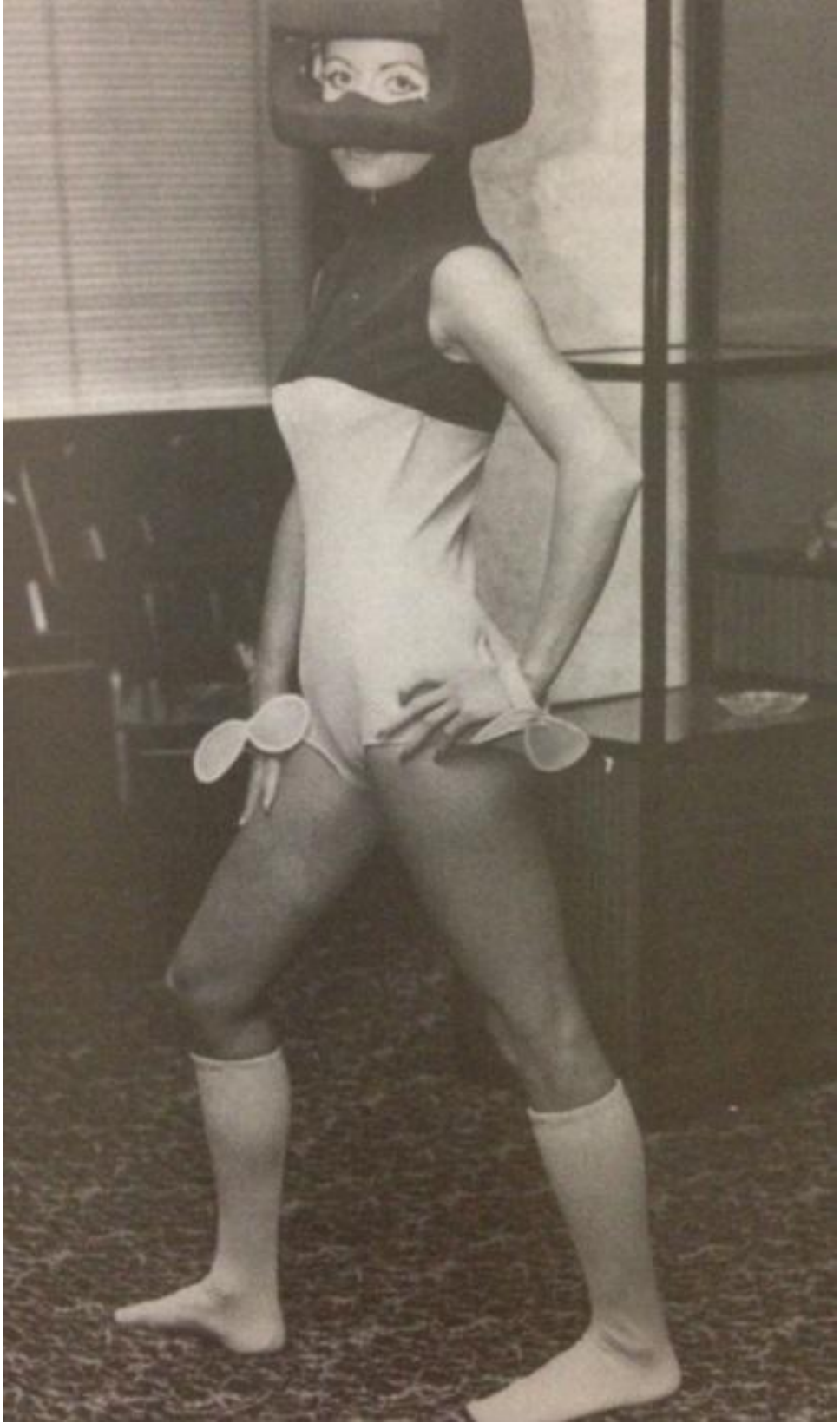
<http://cuisineandart.wordpress.com/2012/09/19/fashion-and-cold-war/>
(16.06.2013)

Şekil 73: Doğu Bloğunda Batı modasının etkisi Kumu Sanat Galerisi, Eylül 2012, Estonya

<http://cuisineandart.wordpress.com/2012/09/19/fashion-and-cold-war/>
(16.06.2013)

Soğuk savaş dönemindeki kıyafet anlayışını değiştiren önemli bir faktörde uzaya yapılan yolculuklardır. *1950'lerin başında hem ABD hem de SSCB uzaya ilk uyduyu fırlatmak için birbirleriyle bir yarış içine girmişlerdi. İki devletin başarısız denemelerinin ardından hiç beklenmedik bir zamanda SSCB, bir basketbol topu büyüklüğünde 85 kg ağırlığındaki Sputnik 1 uydusunun yörüngeye oturtulduğunu açıkladı. Bu ABD için tam bir şoktu. Bu olay hem uzay teknolojisinde yarışında geride kalmak demektir hem de daha önemlisi, bu denemeyi başaran Sovyetlerin nükleer bir silahı ABD üzerine gönderebileceği paranoyası tüm Amerikalıların aklına girmişti. Bunun hemen ardından, ABD bir dizi fırlatma daha denedi ancak hiçbirinde başarıya ulaşamadı. Sovyetler, 3 Kasım 1957'de bu kez uzaya giden ilk canlı olan Layka adlı köpeği taşıyan Sputnik 2 uydusunu da başarıyla fırlattı. Bu, Uzay Çağı'nı açma yarışını Sovyetlerin kazandığı anlamına geliyordu.* (http://tr.wikipedia.org/wiki/Sputnik_Krizi)(26.05.2013) Uzay çağı metal aksesuarlar ve neon deri renklerle kıyafetlere de yansdı. Birçok tasarımcı uzaya başlayan yolculuklardan esinlenerek kıyafetler tasarlamıştır. (Şekil 74-75)

Şekil 74: Uzay Çağının kıyafetlere yansıması Eylül 1969
(Yapp, 1960'lar, 2005, s. 245)

Şekil 75: Rus model Galina Milovskaya arkasında Vostok uzay roketi eşliğinde tasarımlara yansıyan uzay çağını metal görünümlü takım ve kırmızı tilki kürk ceketi ile sergiliyor, 1970'ler (Yapp, 1970'lar, 2005, s. 246)

4. VIETNAM SAVAŞI DÖNEMİ

‘‘ABD’nin 1961’den itibaren Vietnam’ı askeri baskı altında tutması Ağustos 1964te Vietnam’a fiili olarak müdahale etmesi o dönemde var olan domino teorisinin de bir parçasıdır. Bu teoriye göre SSCB’nin sosyalist doktrinleri İkinci Dünya Savaşı sonunda Balkanları ve Doğu Avrupa’yı nasıl etkisi altına aldıysa aynı şekilde Asya ülkeleri de zincirleme bir şekilde ‘Sovyetleşme tehlikesi’ ile karşı karşıyadır. Kapitalist ABD ve sosyalist SSCB arasındaki Soğuk Savaş’ın ana iskeletini oluşturan bu iki farklı dünya görüşü ve ekonomik pratik her daim bir çatışma potansiyeli taşımaktadır. Amerikan Hükümetinin bir tehdit olarak gördüğü gelişmeler söz konusu politik ve askeri süreçleri doğurmuştur.’’ (Kosbatar, 2012, s. 185) Amerika’nın bu tehlikeye karşı tutumunun en belirgin sonuçlarından birisi de Vietnam savaşıdır. ABD bu savaşta Vietkong’lular (Kuzey Vietnamlılar) kadar kendi halkını da karşısında bulmuştur.

4.1. Vietnam Savaşı’nın Çıkışı ve Savaş Süreci

Vietnam Savaşı 1965’te başlamasından 1973 yılında bitişine kadar her anında büyük tepkilere yol açmış dünya tarihinin en kanlı savaşlarından birisi olarak yerini almıştır. Amerika’nın Kuzey Vietnam’la mücadelesinde dönemin teknolojik imkânlarını en üst düzeyde elinde bulunduran bir ülke ile teknik açıdan daha sınırlı imkânlara sahip 17 milyon nüfuslu bir ülkenin savaşıdır. Bu savaş Amerika’nın tarihi bakımından önemli olduğu kadar gösterilen tepkiler ve isyanlar ile milletlerarası ilişkilerin daha dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi açısından da son derece önemlidir.

Şekil 76: Vietnamlı mülteciler Huong Nehrini geçerken, Şubat 1968

(Yapp, 1960'lar, 2005, s. 85)

Vietnam savaşı süper güç olan Amerika'nın, küçük bir ülkede nasıl hüsrana uğradığının da göstergesidir. 1965'te 40000 askerle tırmanan Amerikan müdahalesi 2 yılda 500000'in üzerinde askere ulaştı. Bu arada Kuzey Vietnam acımasızca bombalanıyor, köylüleri geri kazanmak için birçok kırsal kalkınma projesi uygulanıyordu. Ama artık ABD için her şey çok geçti. Kurtarmak için bombalamak gibi korkunç bir tersliğin esiri olmuşlardı. Bombalamaktan vazgeçseler de bir şey değişmiyor, Vietkong⁷ yine kazanıyordu. Ama savaş her iki taraf için de aşırı pahalıydı. 1968'de giriştikleri Tet saldırısı Vietkong ve Kuzey Vietnam birlikleri için askeri açıdan ezici bir yenilgi oldu. O kadar kayıp verdiler ki yıllarca kendilerini toparlayamadılar. Fakat politik savaşı kazanmışlar, ABD'nin haksızlığını tüm dünyaya göstermişlerdi. Amerikan kayıpları ise sadece ölü sayısı itibarıyla 50000'i aşmıştı. 1969'a kadar 2226 savaş uçağı ve 1889 helikopteri düşmüştü. Amerikalılar o kadar sıkıştılar ki dünyanın dört bucağındaki üstlerinden uçak çektiler ve bazı hallerde müttefiklerden uçak ödünç almak zorunda kaldılar. 1973'e kadar uçak ve helikopter kayıpları daha da arttı ve 7000 civarına çıktı. Sonuçta ne kadar

⁷ Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi

uğraşılırsa uğraşılınsın hiçbir desteğin çürümüş bir rejimi ayakta tutamayacağı anlaşıldı. Vietkong kazandı ve ülke birleşti ama onlarda o kadar ezilmişlerdi ki aradan uzun bir süre geçtiği halde kendilerini toparlayamadılar. Bu kadar pahalı bir zafer Vietnam'ı harap etmiş, bu kadar pahalı bir yenilgi de ABD'yi iyice sarsmıştı. Geriye dönüp bakıldığında bu kadar yıkıma yol açan doğrudan bir çatışma yerine, daha az pahalıya mal olacak başka yolların ve stratejilerin gerçekten her iki taraf içinde araştırılmaya değer olduğu ortaya çıkmaktadır. (Akad, 2011, s. 541)

4.2. Vietnam Savaşı'nın Sosyal Yaşantı ve Kıyafetlere Yansıması

Amerika ve Vietnam arasında geçen savaş Vietkonglular açısından sosyal yaşam alanlarının olumsuz bir hale gelmesinin yanı sıra Amerikan askerleri için de şartların çok ağır ve psikolojik açıdan travmatik olduğu kesindi.

Şekil 77: İngiltere'de savaş protestoları 10 Mayıs 1970, Londra

(Yapp, 1970'lar, 2005, s. 129)

Dünya basınında geniş yer alan Vietnam Savaşı ve savaşa olan tepkiler medyanın da etkisi ile uluslararası kitlelere ulaşmıştır. Uluslararası eylemler ve isyanlar bu savaşın gidişatını derinden etkilemiş ve savaş bittikten sonra bile Vietnam'da ölen askerlerin ve sivil halkın anısına devam etmiştir.

4.2.1. Savaş Süresince Sivil Yaşam

Şartlar başlangıçta Vietnamlılar için zorlayıcı olsa da durum savaşın sonlarına doğru Amerika için daha da işin içerisinden çıkılmaz hale gelmiştir. Vietnam, topraklarını, insanlarını kaybederken Amerika hem Vietnam'da kaybettiği askerler ve cephedeki intihar vakaları ile sarsılırken diğer taraftan da ülke sınırlarını aşan gençlerinin tepkileri ile nasıl başa çıkabileceği sorunsalı ile karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik gelirlerini tarım ile sağlayan Vietnam'lular savaşta atılan bombaların tahribatından dolayı arazileri ekilemez hale gelmiş ve ciddi anlamda gıda sorunları yaşamışlardır. Gıda yetersizliğinin yanı sıra evlerini kaybeden insanlar gerillaların örnek sığınakları gibi kendilerine barınabilecekleri yerler inşa etmişlerdir. Amerikalılar evlerinden çıkarak üniversite öğrencilerinin kampüslerinin dışına taşan eylemlerine destek vermişler ve sokaklarda onların seslerini duyurmalarına yardımcı olmuşlardır.

Vietnam Savaşından dönen Amerikalı gaziler de savaş karşıtı eylemler içinde yerlerini alarak, pek çoğu kendi savaş karşıtı gruplarını kurmuşlardır. Savaşa karşı olan gaziler, hem arkadaşlarının hem de kendi yaşamlarının hükümetin gurur meselesi haline getirdiği bu savaş için boş yere harcanmasının verdiği öfke ile eylemlere destek olmuşlardır.

4.2.2. İsyandar ve Ayaklanmalar

İkinci dünya savaşı sonrasında ortaya çıkan Soğuk Savaş paranoyası ve karşılıklı nükleer tehditler insanların özellikle de gençlerin sabırlarını taşırmış ve isyanların başlamasına neden olmuştur. Sürekli bir gerilimin içerisinde kısıtlanan gençler başlattıkları eylemler ve yükselen sesleri ile aslında kendi özgürlüklerinin savaşını vermişlerdir. *1960ların ve 1970'lerin kuşağı 20. Yüzyılın başlarından itibaren devletler arasında var olan gerilimin içine doğmuştur. Modernizmin uzlaşmacı, insan hakları ve özgürlükler üzerine kurulu kültürü bu gerilimden zarar görmüştür. Bu kuşağın önemli bir bölümü ya büyük babalarını Birinci Dünya Savaşında, ya babasını İkinci Dünya Savaşında kaybetmiş ya da her iki durumla da karşı karşıya kalmıştır. Okul müfredatında tarih kitaplarında okudukları sayfalar onların adeta kendi aile tarihlerinin de bir parçasıdır. Üstelik 1960'ların ortalarında aşağı yukarı 20 yaşına ulaşmış olan ikinci dünya savaşı sürecinde doğmuş olan bu kuşak okyanusun ötesindeki yeni bir savaşa, Vietnam'a gönderilmek istenmiştir. İkinci dünya savaşının getirdiği ekonomik sorunlarla yüz yüze kalmış yoksullaşmış ailelerin içerisinde yetişmiş bir kuşak için bu epey ağırdır. (Kosbatar, 2012, sf.25)*

Şekil 78: Woodstock Pop festivaline giden yollar ve Hippiler, Ağustos 1969,
New York

<http://amerikabulteni.com/2011/08/14/hippi-yazindan-geriye-ne-kaldi/music-festivals-woodstock-music-and-art-fair-august-1969/> (26.06.2013)

Savaş karşıtı gençler ebeveynleri gibi klasik Amerikan sosyal yaşantısını reddederek şehirlerinden ayrılmış ve pop festivalleri düzenleyerek, eğlenmek ve barış varken savaşın ne denli saçma olduğunu vurgulamışlardır. *30 Mayıs 1967’de, savaşlarda yaşamını kaybetmiş olan Amerikan askerlerinin anısına her yıl düzenlenen, bayrakların yarıya indirilip ölen askerlerin mezarlarına küçük bayrakların dikildiği Anma Günü’nde (Memorial Day), New York Tompkins Square Park’ta düzenlenen gitar ve bongo konseri hippileri gündeme taşımıştır. Bu dönem Vietnam’daki kayıpların arttığı ve savaşın pek parlak bir sonuca ulaşamayacağını artık enikonu belli olduğu bir dönemdir. Konser sırasında polis kalabalıktan müziğin sesinin kısılmasını istemiştir. Bu durum bir süre sonra polise karşı hippilerin harekete geçmesine neden olmuştur. Polis ile hippiler arasında bir süre çatışma yaşanmıştır. Böylelikle “Aşk Yazı” (The Summer of Love) 24 saatten daha az bir süre içerisinde 38 hippinin tutuklanmasını ile başlamıştır.* (Kosbatar, 2012, s. 195) 1960’lı yılların başında bir alt kültür olarak ortaya çıkan hippilik akımının eylemleri Vietnam savaşı ile daha perçinlenmiştir. Çevreye, insanlara verilen değere ve özgürleşmeye giden yolun savaştan geçmediğini vurgulayan, Vietnam’a asker olarak gitmeyi reddeden ve giden arkadaşlarını kaybeden gençlik onların katili olduğunu düşündüğü hükümeti ve o hükümeti destekleyen anne babalarını sorguluyorlardı.

Sosyal yaşantılarını ebeveynleri gibi belirli kurallar içerisinde değil de özgürce parklarda, yollarda ve karavanlarda geçiren Hippiler, seslerini ve isyanlarını, gitarlarının eşliğinde şarkılar ile duyurmuşlardır. Chicago’da 1968 yılında hippiler ve polis arasında yaşanan büyük çatışmaları, dönemin gruplarından Crosby Stills Nash & Young’ın Chicago isimli parçasında anlatımını görmekteyiz.

Kardeşinin bağlı ve susturulmuş olmasına ve

Onu sandalyeye zincirlemelerine

rağmen Chicago’ya sadece şarkı söylemek

için gelmez misin?

Özgürlük diye bilinen bir yerde böyle bir şey

Nasıl adil olabilir?

Chicago 'ya yardım getirebilmek

İçin gelmez misin?

Dünyayı değiştirebiliriz

Dünyayı yeniden şekillendirebiliriz.

Ölüyor... Daha iyi olmak için

Politikacılar oturun yerinize

Sizin için burada hiçbir şey yok

Chicago 'yu ele geçirmek için gelmez misiniz?

*Aynasızdan yardım isteme; çünkü başka bir
yöne dönecek.*

Chicago 'ya gelmez misiniz?

Aksi halde diğer tarafa katıl

Dünyayı değiştirebiliriz

Dünyayı yeniden şekillendirebiliriz.

Ölüyor... Adaletle inanırsan

Ölüyor... Özgürlüğe inanırsan

Ölüyor... Birine kendi yaşamını

yaşammasına izin ver

Ölüyor... Kurallar ve kanunlar...

Kimin bunlara ihtiyacı var ki

Hepsini kapıdan at

Bir yerlerde insanlar özgür olmalı

Umuyorum ki gün çok yakında gelecek

Chicago'ya gelmez misin?

Yüzünü göster okyanusun dibinden,

ayın üzerindeki dağlara

Chicago'ya gelmez misin?

Başka hiç kimse yerini alamaz

Evet, dünyayı değiştirebiliriz.

(Kosbatar, 2012, s. 200-201)

Dünyayı değiştirmek isteyen ve şarkılarında bunları gündeme getiren gençler, Amerikalı ve Amerika'ya göç eden halkın aynı topraklarda oluşu gibi heterojendir. Savaşın huzura ve mutluluğa aykırı olduğunu düşünen ve savaşmak istemeyen gençler, tecil haklarından yararlanmak için üniversitelere kaydoldular. Savaş karşıtı gençler, her gün Beyaz Saray'ın önünde "bu gün kaç çocuk öldürdünüz?" diye bağırıyor, Vietkonglular için kan bağışlıyor, askerlik şubelerinin önlerinde ve asker götürülen trenlerin önüne yatarak eylemler yapıyorlardı.

Hippilik kavramı sadece bir ülkenin içerisinde ortaya çıkan bir grubu ifade etmemektedir. Onlar "gelişmiş" Batı ülkelerinin vatandaşlarıdır ve işte onları rahatsız eden de bu "gelişmişlikler"dir. Onlar modern hayatın kaçkınları ve kaçıklarıdır. Onları dünyanın neresi olursa olsun sığınmaya ve modern dünyadan kaçarak özgürleşmeye çalıştıkları doğa onların yine alışmış oldukları bir unvanında babası olmuştur. (Kosbatar, 2012, s. 113) Seslerini ellerindeki çiçekler ile

güçlendiren ‘‘Çiçek Çocuklar’’ diğere adı ile Hippiler; Vietnam savaşına karşı çıkan, geleneksel Amerikan yaşamına hiç benzemeyen tarzları ve dűřünceleri ile birçok gençlik hareketine öncü olmuşlardır. Savaşın gereksiz olduğunu savunan, ırkçılığa karşı, barış ve hoşgörünün karşılıklı anlayışla olacağını savunan bu gençler silahlara, nükleer bombalara, savaş yanlısı liderlere karşı olduklarını yaptıkları eylemler ile bütün dűnyaya duyurmuşlardır.

şekil 79: Silaha karşı çiçek, 1969

<http://amerikabulteni.com/2011/08/14/hippi-yazindan-geriye-ne-kaldi/>
20.06.2013)

Dönemin boks yıldızı Muhammed Ali, unvanları ve madalyalarının elinden alınması ve hapis cezasına çarpıtılması durumuna rağmen ‘‘Vietkong’lular ile hiçbir sorunum yoktur’’ diye belirterek, askere gitmeyi reddetmiş ve medyada geniş yer almıştır. Muhammed Ali bu tepkisi ile savaş karşıtı insanların sesini daha da çok duyurmalarını sağlamıştır.

Vietnam savaşı öncesinde ortaya çıkan Amerika'lı ve Avrupa'lı gençlerin üniversite kampüslerinde başlayan isyanları ve eylemleri sokaklara taşarak, orta sınıfa, barışseverlere, işçilere, feministlere, çevrecilere, din adamlarından, Vietnam gazilerine, pek çok grup ve alandan bireyleri birleştirerek dünya kamuoyunda geniş yer bulmuştur. Bu yeni kuşağın seslerinin devam etmesi, Amerika'nın Vietnam savaşının ilerleyen yıllarında Vietkong'luların üzerinde ki baskılarını azaltan temel etkenlerden birisidir.

4.2.3. Hippi Akımı ve Kıyafetler

Moda ve kıyafet kültüründe tıpkı olay yaratan 1920'ler gibi hareketli bir dönem geçiren insanlar, İkinci Dünya Savaşı'nın travmalarından kurtulmuş, savaşın karanlığını silerek hayatın aydınlık yönünü keşfetmişlerdir. Genç kuşak ve onların cüretkâr düşünceleri sosyal değişimleri etkileyerek, kıyafetlerde çeşitliliği sağlamıştır. Gençlerin başkaldırıları ve savaş karşıtı isyanları seslerini daha özgürce çıkartmaları için sebep olmuştur.

Dönem her anlamda gençlerin dönemiydi. Amerika'da Vietnam Savaşı'na isyanlar başlarken, Avrupa'da "Bohem tarzı"⁸ etkiliydi. Hayatı tutkulu ve yoğun bir şekilde yaşayan bohemler yaratıcılıkları ve başkaldırıları ile seslerini duyurmuşlardır. Kimyasal olan her şeye karşı olan bohemler, teknolojinin gelişmesi ile savaşların daha acımasız olduğunu ve doğanın dengesinin bozulduğunu vurgulayarak eylemler yapmışlardır.

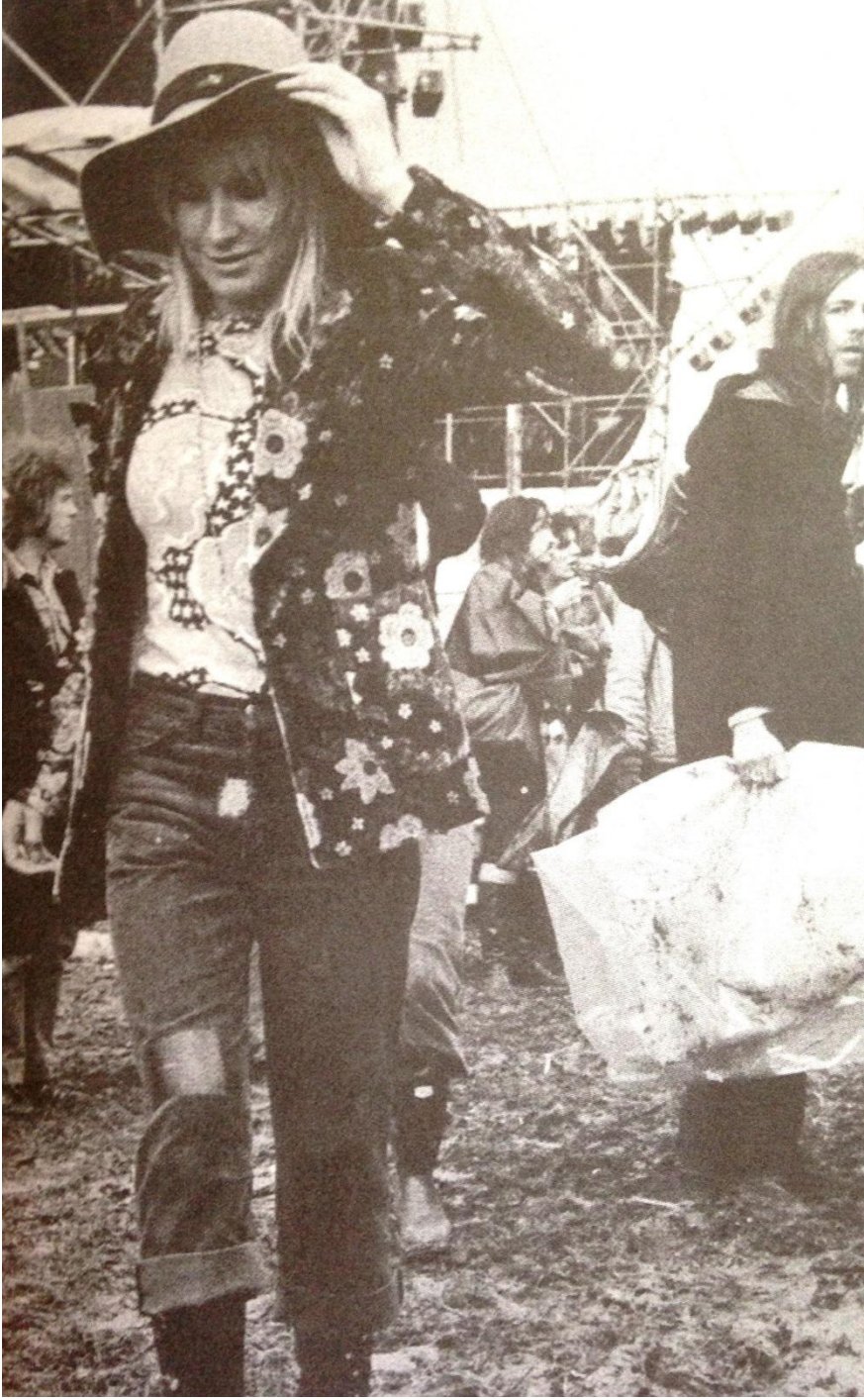
⁸ Bohem ve Hint kültürlerinden esinlenen, renkli, dökümlü giysilerle kendini ifade eden giyim şekli. Avrupa Bohem kesiminden alınan ve sosyete çingenesi anlamına gelen Fransızca bohemien kelimesinden türemiştir. (Harris, 2012, s. 53)

Şekil 80: Etnik desenlerin kıyafetlere yansımaları

(Laver, 1996, s. 268)

Televizyonun yayılması ve medyanın gelişen teknolojinin bütün imkânlarından yararlanması ile birçok insana ulaşılmıştır. Çamaşır makinesi ve çamaşır deterjanlarının reklam kampanyalarında ki “biz çamaşırınızı yıkarken, siz de kendinize daha fazla zaman ayırabilirsiniz” sloganları ile kadınların dikkatleri çekilmiştir.

Şekil 81: Fötr şapka, Jean ve çiçekli ceket ile genç bir kadın Bardney Pop Festivali Lincolnshire, Haziran 1972

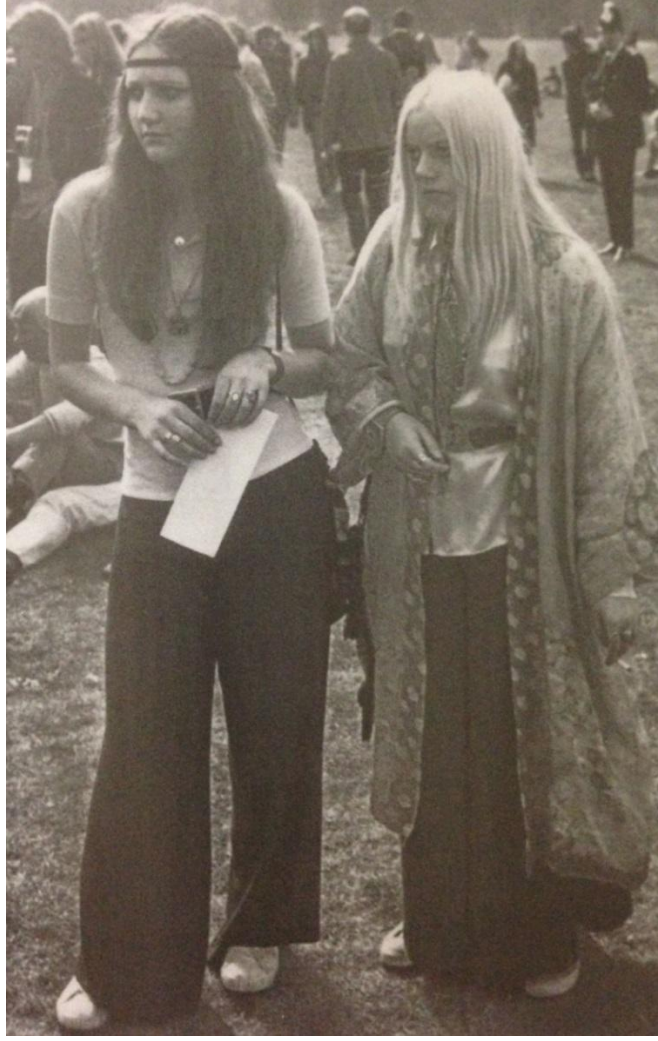
(Yapp, 1970'lar, 2005, s. 269)

Şekil 82: The Beatles, 1963

(Bond, 1992, s. 168)

Gençlerin dikkatini çekmenin en ideal yolu olan müzik, İngiliz müzik grubu ‘The Beatles’ın tarzlarının takip edilmesi ile bir kere daha etkisini kanıtlamıştır. Popülariteleri İngiltere topraklarını aşarak uluslararası kitlelere hitap eden grup yaptıkları şarkılar ve müziklerinin yanı sıra giyim tarzlarıyla da beğeni toplanmışlardır. Giydikleri takım elbiseleri, Beatle botları ve “Mop Top” saç stillerinden oluşan tarzları birçok erkek hayranı tarafından kopyalanmış ve hem grup üyeleri hem de onları taklit eden erkekler kızların dikkatlerini çekmişlerdir.

Şekil 83: Hippi gençler Hyde Park, 20 Eylül 1969

(Yapp, 1960'lar, 2005, s. 269)

Rahat kıyafetleri tercih eden gençler, konforlarının yanı sıra göz alıcı renkler ve aksesuarlar ile sıradan olmadıklarını göstermişlerdir. Kıyafetler, geniş ve bol kesimlerle, gevşek yakalar ve karpuz ya da yarasa kollar ile hareket kolaylığı sağlayarak görünümlere salaş bir hava katmıştır. Bu gençlerin kıyafet tarzları tek bir tasarımcıdan ya da tek bir dönemden etkilendikleri sonucuna bağlanamaz. Zamanın akışına kapılan gençlerin ne dönem terzilerinin dikimlerini bekleyebilecek zamanları ne de eğlence dünyalarında özel sipariş kıyafetlere ayırabilecekleri paraları vardı. Onların giyim anlayışı, ulusal harekete karşı olan yeni bir yaklaşımın sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Çocuksuluk elbiselerin temelini oluşturdu. Babydoll elbiseler, karpuz kollar ve mini etekler ile sevimli etkiler tarzlarında yerlerini bulmuşlardır. Moda dergilerin de yayınlanan stillerin etkisi ile görünüm olgun ve gelenekselden genç ve dinamizme doğru geçiş yapmaya başlamıştır. 1920'lerden sonra uzayan etek boyları, uzun bir aradan sonra, üstelik bu sefer eskisinden daha da cüretkâr bir şekilde; kalçanın tam altında biterek kısalmıştır. Birçok insanın beklentisinden daha abartılı olan bu kısalık, etek boyları açısından bir rekordur. Çiçek desenli uzun ya da mini elbiselerinin altına giydikleri diz kapaklarına kadar bağcıklı olan sandaletleri ve geniş kenarlı fötr şapkaları ile fotoğraflanan genç kızlar uzun yıllar silinmeyecek bir giyim kültürünün temelini atmışlardır. Yıllar sonra bile giyim tarzları ile birçok tasarımcının defilelerinde renkleri desenleri ve elbiselerinin formları ile yer bulmuşlardır. Çiçek onların makyajlarında, kıyafetlerinde, aksesuarlarında kullandıkları ve temel öge olmuştur. Döneme ait fotoğraflarda çok çeşitli aksesuar ve makyaj stilleri gözümüze çarpmaktadır. (Şekil 84- 85)

Şekil 84: Makyajı, saçları ve fötr şapkası ile hippie kız

<http://beeinfluence.blogspot.com/2012/08/jimmy-choo-luxe-hippie-chic-dobbie-doo.html> (23.06.2013)

Şekil 85: Sentetik çiçeklerden yapılmış taç yaprakları, dönemin tipik tarzını yansıtan bir stil (Yapp, 1960'lar, 2005, s. 243)

Gösterişli ve feminen tarzların aksine pantolonlardan oluşan takımlar daha da popüler olmuştur. Her yaştan her kesimden insanların pantolonu tercih etmesi ile pantolon satışları yükselerek etek satışlarını geçmiştir. Dönemin en dikkat çekici parçası kuşkusuz kalçaya oturan ve paçalara doğru genişleyen ‘Hipster’ pantolonlardı. (Şekil 86) Dönem gençleri hipster pantolonlarının üzerine giydikleri tişörtleri, yelekleri ve taktıkları takıları ile moda dergilerinin dikkatini çekmeyi başarmışlardır. Fularlar ve geniş kenarlı fötr şapkaları ile doğuya ve inandıkları doğruya başladıkları yolculuklarında yanlarından ayırmadıkları parçalar olmuştur.

Şekil 86: Hipster pantolonları ile genç kızlar

(Bond, 1992, s. 171)

Erkekler, uzun saçlarıyla, yazın çiçek ya da Havai desen baskılı gömleklere ve bol paça pantolonları ile kışın ise balıkçı yakalı yün kazakları, ceket ve pantolonları tarzlarını oluşturmuşlardır. Süt ya da kadife kumaştan yapılmış ceketlerinin kollarında ve bedenlerinde püskül detayları göze çarpmaktadır. Parklarda ve festival alanlarında çadırlar kuran gençler kat kat giyinerek hava şartlarının değişkenliğine uyum sağlamışlardır.

Şekil 87: Pop festivalindeki Hippi gençler (Bond, 1992, s. 181)

Şekil 88: Hippi genç ve Londra polis memuru (Bond, 1992, s. 181)

Kadınlar ve erkekler için aynı kumaş ve renkten yapılan pantolon ve tişörtler ile unisex giyim temelleri atılmıştır. *Sanki moda dünyası aniden rengi ve özgürlüğü keşfedivermişti. Yüzyıllar süren kısıtlamaların ardından şimdi çok hızlı gelişen bir özgürlük dalgası yayılıyordu.* (Yapp, 2005, s.228) Pop müzik, dinamizm, barış, kıyafet kültüründeki sınıf ve cinsiyet ayrımının en aza indirgenmiş olması gençler arasındaki evrensel iletişimin biçimi olmuştur.

Bir taraftan dönem gençleri kendi stilleri ile moda da yeni bir çığır açarken; diğer taraftan da sade giyimden hoşlanan genç ve olgun bayanlar için korsenin, hareketleri zorlaştıran hacimli ve dar eteklerin ve ince topuklu ayakkabıların modasının bitmesi ile ortak rahatlık sağlanmıştır. Zamanın en başarılı takım elbise tarzı ise “Chanel Süit” lerd. Toplumsal giyim anlayışından hoşlanan, kolay giyilebilen, bütün yaş grubu kadın stillerine uygun takım elbiseleri ve tasarımlarını tamamlayan inci aksesuarları ve zincirli kapitone çantaları ile durağan günler geçiren Chanel, tasarımları ile yeniden şöhretine kavuştu.

4.3. Vietnam Savaşı Sonrasında Sivil Yaşam

Vietnam Savaşı'ı insanlık tarihinde teknolojinin yıkıcı etkisini gözler önüne sermiştir. Vietnam'a atılan bombalar sadece insanoğlunun yaşamını etkilemekle kalmamış, bitki örtüsüne de bir daha düzeltilemeyecek zararlar vermiştir. Bombaların bıraktığı krater izleri ile Vietnam toprakları üzerinde hiçbir şekilde bir daha tarım yapılamayacak ay yüzeyi durumuna gelmiştir. Yapılan saldırıların ve tahribatın şiddetini kıyaslayan uzmanlar, Vietnam'a atılan bombaların etkisinin Japonya'ya atılan atom bombalarının 300 tanesinin etkisi ile hemen hemen aynı olduğunu dile getirmişlerdir.

Çok küçük yaşta asker olan ya da gerilla kuvvetlerine katılan çocuklar ise Vietnam savaşının acımasız taraflarını sergilemiştir. Vietnamlıların savaşı zaferle bitirmelerine rağmen gelecek nesillerini bekleyen büyük tehlike ile yüz yüze gelmelerini sağlamıştır. Tahribat sadece tarım alanında ve Vietkong'lular da değildi. Birçok Amerikan askeri savaşta yaşamını kaybetmiş, savaştan sağ çıkanların bir kısmı da ya cephelerde ya da cepheden döndüklerinde intihar etmişlerdir. Amerikalılar bu durum karşısında direnişlerine devam etmiş ve böylece hükümet hem ekonomik anlamda hem de yönetim anlamında sıkıntılı dönemler yaşamıştır.

Vietnam Savaşı'ı gerek coğrafi koşulları gerekse teknolojinin gelişimi ile çok çetin geçmiştir. Bu savaş her iki tarafında birbirlerine acımadan müdahale ve mücadele ettikleri bir savaş olarak tarihe geçmiştir. Amerikan askerleri bombaladıkları Vietnam'ı ağır tahribatlarla yaralarken Vietkong'lular da ellerine geçirdikleri ABD askerlerine akıllara gelebilecek her türlü işkenceyi yapmaktan geri kalmamışlardır.

Toplu yapılan işkenceler, biyolojik saldırılar, bombalar, köy ve ev baskınları sıradan hale gelmiştir. Vietnam'da savaş kendisini en ağır şekilde gösterirken 19000 km uzağında ki Amerika'da ise halkın televizyondan izleyebildiği kadardı. Hollywood ve medyanın etkisi başlangıçta taraflı olsa da daha sonra çıkan haberler

ve gerçekler halkta büyük tepkilere neden oldu. Yıkılmış evler ve köyler, mağdur olan halk, kan, gözyaşı ve savaş psikolojisi insanları savaştan tamamen soğutmuş ve hükümete olan destekler gün geçtikçe azalmıştır. Çığ gibi büyüyen savaş karşıtı halkın oranı 1970'lere gelindiğinde %70lere ulaşmıştır.

4.4. Savaş Sonrası Dönemde Değişen Moda ve Kıyafet Kültürü

İkinci Dünya Savaşı'nın etkisini üzerinden atamamış halk Vietnam Savaşı'nı Amerikan topraklarında yaşamasa da, etkisi sanki kendi sınırları içerisinde olmuşçasına tepkilere sahne olmuştur. Vietnam Savaşı'nın kıyafet kültürüne en büyük yansıması çiçek çocukların stilleri ile olmuştur. *ABD'nin izlediği müdahaleci devlet politikası elbette Amerikan halkını doğrudan ilgilendirmiştir. Her ne kadar kapitalizm adına yapılan müdahaleler uygarlık ve demokrasi elçiliği gibi son derece ışıltılı ve parlak bir kostüme büründürülmüşse de dünyada ve Amerika'da bu politikayı tüm çıplaklığıyla görüp değerlendirenler de var olmuştur. Özellikle gençlik, dinamik ve saf perspektifiyle resmi politikadan ve duruştan sıyrılma çabası içine girmiştir. Savaş sürerken ABD gençliğiyle beraber kapitalist ve tahakkümcü diğer ülkelerde var olan orta sınıf ve özellikle alt sınıf gençliği iktidar ve onu destekleyen aile kurumunun içerisine düştüğü yozlaşmaya karşı marjinalleşerek kendisini çeşitli alt kültürel yapıların içerisinde tanımlamaya ve ifade etmeye başlamıştır. Gerçekleşen tüm bu askeri ve siyasi gelişmeler yüzyılın ikinci yarısındaki kuşağın dünyayı, yaşamı, çevresinde olup bitenleri algılama biçimini şekillendirmiştir. Bu marjinallik müzikle, giyim kuşamla, tavır ve tutumlarla ana kültürden kendisini ayrı tutmuş ve yine bu şekilde karşıtlığını ortaya koyabilmiştir.* (Kosbatar, 2012, s. 42)

Çiçek çocuklar Dior'un yeni görünüşüne aldırış etmeden, Chanel'in takımlarını reddederek, doğuya çıktıkları yolculuklar sayesinde doğu ve Hint esintileri salaş kıyafetleri ile tamamlamışlardır. Paris'te kaliteli kumaşlarla özel dikim zarif kıyafetlerin üretimi devam ederken bu marjinal grup modanın gittiği

yönü alayağı etmiştir diyebiliriz. Kısalan etek boyları, genişleyen paçalar çiçek baskı desenli kıyafetler ve Afgan koyun postu yelekler dönemin vazgeçilmez tarzlarını oluşturmuşlardır. Bu durum geleceğe olan anlık bir bakış gibi gözükse de bu kıyafet anlayışı uzun süre marjinal grupların kıyafet kültürünün temeline oturmuştur. Kadın ve erkeklerin omuzlarına kadar uzanan saçları, kıyafet tarzları ve takıları ile Amerikalı Hintlilerden etkilendiklerini söyleyebiliriz. Doğu'ya giden yolculuklarında aslında uğradıkları her yerden aldıkları parçalara kendilerince anlamlar yüklemişlerdir. Kendi isimlerine yakışırcaına saçlarına ve yakalarına çiçekler takmışlardır, aksesuarları ve saçları ile hep ilgi çekmeyi başarmışlardır.

Şekil 89: Hippilerin esinlendiği Hint desenine bir örnek

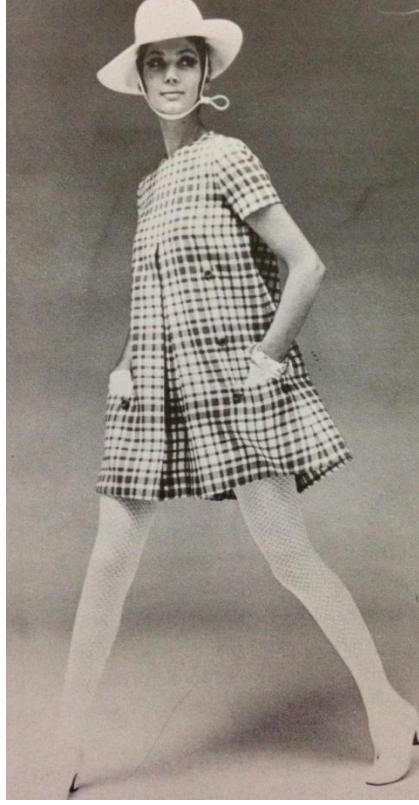
<http://www.hippyclothinguk.co.uk/products-page/thai-kaftans/long-thai-kaftan-dress-red-with-elephant-pattern> (24.06.2013)

Şekil 90: Hippi kıyafetleri ve desenleri

<http://hippieclothing.blogspot.com/> (24.06.2013)

Savaş sonrası dönemde dikkat çeken başka bir unsurda etek boylarının 1920'lerden sonra ilk defa tekrar kısalmasıydı. Mini eteklerin kadınlar arasında popülerleşmesi çok uzun zaman almamıştır. Dönemi etkileyen “Pop Art” akımı kıyafetlere modern tarzların mini etek boylarının ve renklerin gelişi ile etkisini göstermiştir. Kıyafetler, çocuksu etkiler ve canlı renklerle birleşerek oluşturulmuştur.

Şekil 91: Mini etek modası

(Bond, 1992, s. 177)

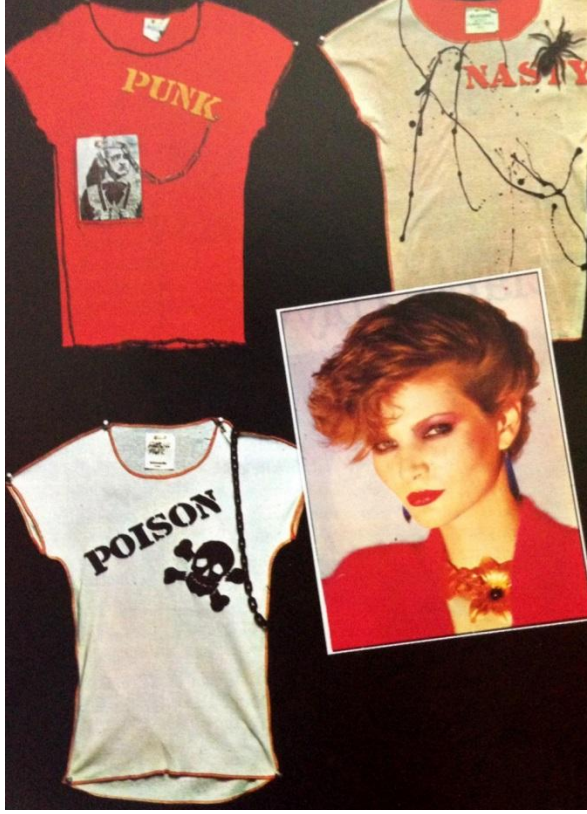

Şekil 92: Mini etekler ve canlı renkler

(Bond, 1992, s. 178)

5.SAVAŞI YAŞAYAN KUŞAKLARIN GİYİM VE MODA KÜLTÜRÜNE ETKİSİ ve ANTI MODA

İkinci Dünya savaşı sonrasındaki soğuk savaş, insanlarda olası bir atom bombası saldırısının korkusu altında bir yaşam ortamı doğurmuş ve yeni yetişen genç kuşak genellikle ebeveynlerinin toplumuna, fakat özellikle Vietnam Savaşı'na ve Soğuk Savaş süresince hakim geleneksel Amerikan dış politikasına karşı bir protesto içerisine girmiştir. Artık her türlü ayırıcılığı, ırkçılığa karşı, barış için savaşılan ve modernizmin uzantısı olan iletişim teknolojisinin nimetleriyle, yani, müzikleriyle, video klipleriyle, şarkı sözleriyle, radyo istasyonlarıyla, hatta '90'lı yıllarda oluşturdukları internet ağıyla bir kitle doğmuştur. Bu kitle ortak bir duruşa sahiptir ve bunu her fırsatta, özellikle giyim kuşam alışkanlıklarıyla dışa vurmuşlardır. Bu kitle içerisinde olmak bir kimliktir; uygarlıktan umudunu kesmiş, modern olmayan bir kimlik... (Kosbatar, 2012, s. 133,134) Gençlerin savaş ve kıyafetler üzerindeki etkisi yüzyılın başında ki savaflara göre daha çok kendisini göstermiştir diyebiliriz. Globalleşen dünyada teknolojinin gelişmesi işe birlikte moda çok daha çabuk değişen bir kavram olmuştur. Değişmeyen tek şey ise savaşın yıkıcılığı ve insanların sosyal yaşantılarında oluşturduğu travmadır. Savaş dönemi insanları sosyoekonomik açıdan olumsuz bir etkinin altındadır. Bu etki domino taşları gibi önce gıda, barınma, ısınma ve son olarak kıyafet kültüründe kısıtlamalar sağlamıştır. Savaş yıllarında ortaya çıkan kemer sıkma planları halkın kılık kıyafet anlamında yaşadıkları değişimler, ardından gelen insanların özgürlük ve güven duygularının kısıtlanması onlara ve sonraki kuşaklara yeni bir benlik kazandırmıştır. Gençler özgürleşmiş, hayatlarına ve düşüncelerine renklilikler getirmişlerdir. Çiçek çocuklar ile başlayan isyanlar, rock müzik ve bu müziğin dalları, hayranları, onların yaşam tarzları ve kıyafetleri ile sesini duyurmaya devam etmiştir.

Şekil 93: Savaş sonrası kuşağın kıyafetlerde devam ettirdikleri dışavurumcu etki
(Bond, 1992, s. 211)

Şekil 94: Protest Punk gençleri
(Laver, 1996, s. 270)

6.TERÖR

Savaşların bitmesinin ardından başlayan iç çatışmalar ve terör olayları 20. Yüzyıldan günümüze kadar gelen kötü bir miras olmuştur. Global dünyanın dengesini bozan terör saldırıları, insanların devletlere olan güveninin sarsılmasına neden olmuştur. İnsanlarda ki güvensizlik ise uluslararası piyasaları da olumsuz etkileyen faktördür. Yapılan saldırılar ekonomik, ticari ve mali anlamda ciddi travmalar yaşatmıştır. Bunlardan en büyüğü şüphesiz 11 Eylül 2001 tarihinde New York'taki Dünya Ticaret Merkezine ve Washington'daki Savunma Bakanlığı binası Pentagon'a yapılan saldırılar olmuştur. Bu saldırılar ile birlikte dünya tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır. 11 Eylül saldırılarının dünyaya etkisi, tahmin edilenden çok daha fazla olduğu kesindir. *ABD 11 Eylül'de meydana gelen terörist saldırılar, ülkede günlük yaşamdan, ekonomiye, insan haklarından, basın özgürlüğüne, uluslararası ilişkilerden kanunlara kadar köklü değişikliklere yol açarken, terörizm, 21. yüzyılın en büyük tehdidi olarak ortaya çıktı. ABD, dünya ile ilişkilerini, 'ya bizimlesiniz ya teröristlerle'' diyerek mihenk taşıyla belirlemeye yönelirken, kendi topraklarında asla terörist saldırı gerçekleşmeyeceğine inanan Amerikan halkının yaşam biçiminde de değişiklikler oldu.* (<http://dosyalar.hurriyet.com.tr/2001almanak/40dun.asp>) (14.06.2013) Büyük bir paranoya ile yaşayan halk her an yeni bir terör saldırısı tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durumun sonucu ise insanlara, sosyal yaşantılarında köklü değişimler yaşamaları ile yansımıştır.

Bu saldırı insanların daha huzur içerisinde yaşayabilmesi için birçok birimin kurulmasına ve var olanların da gözden geçirilmesini sağlamıştır. İç güvenlik bakanlıkları kurulurken, terörizm araştırmaları yapıldı, sosyoloji, antropoloji, ilahiyat gibi alanlar yeniden ve daha işlevsel olarak düzenlendi, günlük hayatta güvenlik ve seyahat özgürlüğü kavramları değişti, insanlar eskiden dışarıda eğlenirken evlerinde yaptıkları organizasyonlarla dış dünyaya kapılarını kapatmıştır.

20. Yüzyılın ilk yıllarında başlayan iç çatışmalar kutuplaşmalara ve terör örgütlerinin oluşumuna neden olmuştur. Tarih boyunca yaşanan terör olayları sadece Amerika ile sınırlı kalmamıştır. Dünyanın her yerinde başlayan ve ne zaman karşılaşılabileceği belli olmayan bu saldırılar insanlarda sürekli hale gelen korku ve kaygı duygularını oluşturmuştur. Bu durum da insanların toplumsal mekânlardan uzaklaşmalarını sağlamıştır. Yaşanan kaygı verici gelişmeler evlerinde ve kişisel alanlarında vakit geçirmeyi tercih eden toplumların sosyal yaşantılarını ve kişisel giyim tarzlarını da değiştirmiştir. İnsanlar eğlenmek için dışarıda daha az vakit geçirdikleri için gece kıyafetleri anlayışlarında değişiklikler yapılmış ve ev tarzı Jean pantolonlar üzerine giyilebilecek ışılı bluzlar ve elbiseler ortaya çıkmıştır. Milenyum çağının da etkisi ile kıyafetlere ve evlere gelen metalik görünüm ve ışılılar, aslında insanların terör korkusu ile bastırılmış duygularının ortaya çıkışıydı diyebiliriz. Aynı şekilde evlerinde yaptıkları süslemeler ve seçtikleri renkler de daha sıcak bir ortam yaratmak adına yapılmış hareketlerdendir.

Şekil 95: 11 Eylül saldırısı sonrası

<http://www.nationalgeographic.com/remembering-9-11/> (21.06.2013)

SONUÇ

20. yüzyıl savaşları ile birlikte Avrupa'nın güçleri arasındaki denge yüzyılın başında tamamen bozulmuş ve yeni gelişmekte olan ülkelerin Pazar arayışları ve endüstrileşmede ki rekabet ortamı ülkeler arasındaki gerilimi artırarak bir savaş ortamına zemin hazırlamıştır. Savaşlar insanlık tarihinin travmatik bir unsurdur.

Yapılan incelemeler de, 20. yüzyıl ve sonrasında savaşların insanlara verdiği maddi ve manevi zararları, farklı alanlarda olduğu gibi sosyal yaşam ve kıyafet kültürü açısından yansımalarını da gözlemlememizi sağlamaktadır. Birinci Dünya Savaşı ile başlayan İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş ve Vietnam Savaşı ile devam eden bu tarihsel süreç sorunlarını da beraberinde getirmiş ve insanların bu sorunlara çözüm odaklı düşüncelerini sağlamıştır. Yapılan araştırmalar şunu gösteriyor ki; insanların savaş sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar barınma, beslenme ve giyim olmuştur. Her ne kadar giyim savaş döneminde önemsiz görünse de özellikle zorlu kış şartlarında hem cephedeki askerler hem de cephe gerisinde ki insanlar açısından temel ihtiyaç haline gelmiştir. İnsanların savaş döneminde daha rahat hareket etme ihtiyacı ile işlevsel ve kolay giyilebilir ve daha az kumaş sarfiyatının sağlandığı kıyafetlerin ortaya çıkması da savaşla birebir ilgilidir. Kadınlar, cephede ki askerlerin görevlerini üstlenmesi, erkeksi kıyafet anlayışı ve kıyafetlerinde ki üniforma etkisi ile hem kendilerini daha özgür hissetmiş hem de iş ortamında daha rahat hareket etmelerini sağlamıştır. Bu durumda sosyal açıdan insanları etkileyen savaş sırasında değişime uğrayan giyim kültürünün sadece mevsim şartları ile bağlantısı kurulmamaktadır. Araştırmaların sonucu olarak gündüz endüstriyel işletmeler ve tarım alanlarında çalışan kadınların, aynı zamanda gece savaş ve çalışma ortamının tam tersi hareket ederek şık ve gösterişli kıyafetleri ile kendine güvenle tek başlarına dışarı çıkmaları, kadınların özgürleşme hareketlerinde başarıya ulaşmalarını sağlayan ana eksen olmuştur.

Aynı şekilde İkinci Dünya savaşı sırasında da kıyafetlerde devam eden üniforma etkisi ve erkeksi duruş, savaş sonuna kadar devam etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında başlatılan kıyafetlerde uygulanan karne sistemi ile kumaşların ordunun gereksinimlerini karşılaması için kullanması ile insanlar ellerinde var olan kumaşları, kıyafetleri ve aksesuarları değerlendirmesi konusunda yönlendirilmesi savaş sırasında mevcut kumaş miktarının korunmasını sağlamıştır. Savaş sonunda ise hızlı bir şekilde olmasa da kadınlar özledikleri giyimlere karne sisteminin kontrollü sonucu olan kumaş stoklarında artan kumaşlar ve dönemin tasarımcılarının tasarımları ile kavuşmuştur.

Araştırmalar gösteriyor ki; savaşın bitmesi ile birlikte şartlar düzelmeye başlamış olsa da normale dönüş hızlı gerçekleşmemiştir. Savaş tekstil ve moda sektöründe hem galip gelen hem de mağlup olan ülkeler açısından önemli kayıplar verilmiştir. Parisli modacıların modaevlerini kapatması, New York'un Avrupa'dan uzak kalması, Nazi Almanya'sının ödeneklerinden dolayı Bauhaus sanat okulunu kapatması, savaş sonrası doğu ve batı bloğunun birbirinden demir bir perde ile ayrılarak gümrüklerini ve pazarlarını birbirlerine engellemeleri kıyafetlere yansıyan en olumsuz gelişmelerdir. Vietnam savaşında ortaya çıkan yeni alt kültürler ise kıyafet anlayışına yeni bir bakış açısı olarak yansımıştır. Tamamen apolitik bir şekilde savaş karşıtı gençlerin oluşturduğu bu akımın en doğal sonucu giyim ve sosyal yaşantı anlayışına getirdikleri değişimdir. İncelemelere göre, doğudan ve doğadan esinlenen gençler ebeveynleri gibi alışlagelmiş hayat tarzlarını istemediklerini belirterek kendi yaşam standartlarını kitleler halinde oluşturmuşlardır. Salaş halleri, çiçek ve etnik desenler kullanmaları ve aksesuarları onların doğudan esinlenerek aldıkları benliklerine yakışanı ifade eden tavırları ile kıyafetlerine yansımıştır.

Araştırmalara göre; 20. yüzyılda savaşlar kadar insanların sosyal yaşantılarını ve kıyafet kültürünü etkileyen diğer unsurda terördür. Savaşın bitişi ile dünya yeni karışıkların ortasında yerini terör saldırıları ile almıştır. Birçok ülkede başlayan iç ayaklanmalar, ideolojik gruplaşmaları ve bu gruplar arasındaki etnik çatışmaların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Araştırmada belirtilen 11 Eylül saldırısı kuşkusuz

terör saldırılarında ele alınabilecek en travmatik olaydır. Terör ile birlikte insanların yaşantılarında oluşan kaygı, korku ve paranoya duyguları onları toplumsal mekânlardan uzaklaştırarak, bireysel bir şekilde evlerinde oluşturdukları sosyalleşme eğilimine yönlendirmiştir. Bu durumun sonucu olarak ortaya çıkan evlerde ve güvenilir yerlerde düzenlenen organizasyonlar insanların kıyafet ve ev süslemelerinde etkili olduğunu belirlenmiştir.

Savaş ve moda her ne kadar aynı cümle içerisinde telaffuz bile edilemezken, savaş süreci ve savaş sonrası dönemlerde insanların sosyal yaşantı ve kıyafet anlayışları köklü değişimler geçirmiştir. Bir taraftan rahatlığı ön planda tutan işlevsel kıyafetler ortaya çıkmış, diğer taraftan ise savaşın yıkıcı yönünü hatırlatacak bütün detaylardan uzaklaşan, şık ve gösterişli kıyafetlere eğilim olmuştur. İnsanlar savaşların etkilerinden çabuk kurtulmak ve o günleri unutmak için; belleklerinde savaşı anımsatan her şeyden kıyafetlerini yenileyerek olağan yaşamlarına dönmeyi tercih etmişlerdir.

Kaynakça

- Akad, M. T. (2011). *20. Yüzyıl Savaşları ve 21. Yüzyılın Tarihine Genel Bir Bakış*. İstanbul: Kastaş Yayınevi.
- Aksoy, N. (2011). *Tarihe Yön Veren Olaylar*. İstanbul: Karma Kitaplar.
- Bond, D. (1992). *The Guinness Guide to Twentieth Century Fashion*. London: Guinness Publishing Ltd.
- Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri, Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Davis, F. (1997). *Moda Kültür ve Kimlik*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat ve Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- Dereboyu, E. J. (2008). *Moda & 100 Yılın Moda Tasarımcıları*. İstanbul: Özel Güzel Sanatlar Stilizlik- Moda LTD. ŞTİ.
- Ewing, E. (1987). *Women in Uniform*. London: B.T. Batsford Ltd.
- Faverjon, P. (1994). *Thema Larousse*. İstanbul: Milliyet Gazeticilik A.Ş.
- Gülsoy, A. T. (2010). *Giyim Kültürü ve Moda*. İstanbul: Ömür Matbaacılık A.Ş.
- Harris, G. A. (2012). *Görsel Moda Tasarım Sözlüğü*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Jones, S. J. (2009). *Moda Tasarımı*. İstanbul: Güncel Yayıncılık.
- Kosbatar, Ö. (2012). *Taşlar Kimin İçin Yuvarlanıyor*. İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.
- Lacroix, C. (1996). *20th Century Fashion the Complete Sourcebook*. London: Thames and Hudson.
- Laver, J. (1996). *Costume and Fashion*. London: Thames and Hudson Ltd.
- Ortaylı, İ. (2007). *Avrupa ve Biz*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Shepard, B. (2006). *Sinir Savaşı Askerler ve Psikiyatrlar 1914-1994*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Tunalı, İ. (2009). *Tasarım Felsefesi Tasarım Modelleri ve Endüstri Tasarımı*. İstanbul: Yem Yayın.
- Watson, L. (2004). *20th Century Fashion*. New York: Firefly Book Ltd.
- Yapp, N. (2005). *1910'lar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Yapp, N. (2005). *1920'ler*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Yapp, N. (2005). *1940'lar*. İstanbul: Literatür.

Yapp, N. (2005). *1960'lar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Yapp, N. (2005). *1970'lar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Yapp, N. (2005). *Getty Images 1930'lar*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

(<http://www.guardian.co.uk/books/2012/nov/09/daughters-of-mars-thomas-keneally-review>) (27.03.2013)

<http://www.iwmprints.org.uk/image/743880/nicholls-horace-three-members-of-the-womens-land-army-employed-on-an-english-farm-during-the-first-world-war> (25.06.2013)

<http://www.war-stories.com/war-posters-wwi-1.asp> (13.05.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/c/coco-chanel> (12.05.2013)

<http://www.hairarchives.com/private/1920s.htm> (12.06.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/fashion/e/fashion-and-women> (20.05.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/l/jeanne-lanvin-> (22.06.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/l/jeanne-lanvin-> (22.06.2013)

http://www.bbc.co.uk/schools/primaryhistory/world_war2/growing_up_in_war_time/ (14.05.2013)

<http://www.ameshistoricalsociety.org/exhibits/events/rationing.htm> (20.05.2013)

www.iwm.org (16.05.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/d/christian-dior> (20.06.2013)

<http://www.vogue.it/en/encyclo/designers/d/christian-dior> (20.06.2013)

http://www.fashionvice.com/searching_jean.html (18.06.2013)

http://www.bluevelvetvintage.com/vintage_style_files/tag/vintage-dress/ (23.06.2013)

www.patternbank.com (14.06.2013)

http://www.guntastolzl.org/Works/Bauhaus-Dessau-1925-1931/Designs-for-Wall-Hangings/1483141_kQcvVx#!i=93224256&k=LJ5XdRr (14.06.2013)

(<http://www.psikiyatri.org.tr/pagepublic.aspx?menu=24>)

<http://cuisineandart.wordpress.com/2012/09/19/fashion-and-cold-war/>
(16.06.2013)

<http://beeinfluence.blogspot.com/2012/08/jimmy-choo-luxe-hippie-chic-dobbie-doo.html> (23.06.2013)

<http://www.hippyclothinguk.co.uk/products-page/thai-kaftans/long-thai-kaftan-dress-red-with-elephant-pattern> (24.06.2013)

<http://hippieclothing.blogspot.com/> (24.06.2013)

<http://www.nationalgeographic.com/remembering-9-11/> (21.06.2013)

http://www.nationalarchives.gov.uk/pathways/firstworldwar/document_packs/p_suffragette.htm (26.06.2013)

<http://www.ameshistoricalsociety.org/exhibits/events/rationing.htm>
(22.06.2013)

<http://www.bbc.co.uk/history/ww2peopleswar/stories/52/a3594152.shtml>
(25.06.2013)

www.amerikanbulteni.com (26.06.2013)

<http://dosyalar.hurriyet.com.tr/2001almanak/40dun.asp> (14.06.2013)

ÖZGEÇMİŞ

9 Ağustos 1985 Ankara doğumluyum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Ankara'da tamamladıktan sonra, Gazi Üniversitesi Ç.M.Y.O 'da tekstil bölümü ön lisans programına devam ettikten sonra yabancı dil eğitimimi Amerika'da tamamladım. 2007 yılında dikey geçiş ile kayıt olduğum Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda tasarımı bölümünden 2011 yılında mezun olduktan sonra Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı programında yüksek lisans eğitimime başladım. Yüksek Lisans Eğitim hayatım sürecinde kurumsal bir tekstil firmasında aktif olarak görev aldım.

Aday: Ayşe Nur Baygıner

